

UPPLEVELSEN AV MITT BARN
En studie om anknytning mellan fäder och deras förstfödda barn.

Helena Larsson

Psykologexamensuppsats Vol V (2003): 37

Handledare: Karin Stjernqvist
Examinator: Bengt Svensson

Larsson, H. (2003). *"Upplevelsen av mitt barn"*. En studie om anknytning mellan fäder och deras förstfödda barn. Psykologexamensuppsats. Institutionen för psykologi, Lunds Universitet. Vol V. Nr.37.

SAMMANFATTNING

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka några fäders upplevelser av anknytningen till sina barn, samt vad som kan tänkas påverka denna. Studien omfattar tio intervjuer med fäder till för tidigt födda barn samt fäder till fullgångna barn. Resultaten visar på intressanta tendenser. Fäder till nyfödda barn där amningen av någon anledning uteblir helt eller under en period, alternativt där stora problem finns med amningen - upplever sig komma närmare och vara mer delaktiga i sitt spädbarn än vad andra fäder gör. Fäder med barn som ammas under en sammanhängande period upplever istället att de till en början står för "markjtjänsten" hemma. Huruvida man landar i faderskapet tidigt eller sent verkar bl.a. bero på den start man får samt var i livet man befinner sig.

Nyckelord: anknytning, faderskap, kris, prematura barn, fullgångna barn.

Tack

Ett stort tack till de pappor som delat med sig av sina upplevelser och erfarenheter på ett sätt som gjort arbetet levande för mig. Ert deltagande gjorde uppsatsen möjlig. Tack Karin Stjernqvist för god handledning och för att du funnits tillgänglig under arbetets gång. Och tack Stefan för ditt stöd.

Lund, december 2003

Helena Larsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
Syfte	1
TEORI	2
Kris och utveckling	2
Utvecklingskriser	3
Traumatiska kriser	4
Copingstrategier	5
Utveckling och mognad	5
Det nya föräldrskapet	6
Män och faderskap	7
Psykologisk teori om faderskapet	7
Män och maskulinitet	9
Faderskapet och den manliga självbilden	10
Anknytningsteori	11
Anknytningsteorins framväxt	11
Bowlby och anknytningsteorin	12
Utveckling av Bowlby's anknytningsteori	13
Anknytning och faderskap	14
Anknytning och kön	14
Fäders modeller för spädbarnsomsorg	15
METOD	16
Urval	17
Intervjupersoner	18
Intervjun	18
Valet av halvstrukturerad intervju	18
Intervjuguidens framväxt	19
Intervjusituationen	20
Dokumentation	20
Analys	20

RESULTAT	21
Barnets ankomst	21
Upplevelse av graviditetsbeskedet	21
När barnet blir verkligt	23
Tankar/känslor under graviditeten	24
Förberedelser	24
Förlossningen	26
<i>Fullgångna barn</i>	26
<i>Prematura barn</i>	27
Redo att bli pappa?	28
Barnets tillstånd	29
Att hantera stressen	30
Det nya livet – med barn	31
Sondmatning och amning	31
Stöd utifrån	33
Att ”landa” som familj	34
Parrelationens utveckling	35
Olika som personer/könsskillnader	36
Vad man upplever som roligt	37
Vad man upplever som jobbigt	38
Pappaledighet	39
Framtiden	41
Faderskapet och den personliga utvecklingen	42
Att ”landa” som pappa	42
Manliga förebilder	44
Personlig utveckling	45
Att återhämta sig	46
Typ av pappa	47
Viktig som pappa	49
Allra första nära kontakten	50

DISKUSSION	53
Barnets ankomst och det nya livet med barn	54
Faderskapet och den personliga utvecklingen	58
Avslutande kommentarer	61
LITTERATUR	61
BILAGA 1	
BILAGA 2	

INLEDNING

Historiskt sett har män haft mindre kontakt med sina spädbarn än de har idag. Hwang (2000, s. 13) har hämtat ett citat från "Föräldrar och barn", en handbok för föräldrar från 1945:

"När barnet väl är kommet givs det tusen möjligheter i dessa hemhjälpsbristens tider för en företagsam fader att visa sitt intresse för och sin kärlek till barnet. Om fadern är normalt utrustad för praktiskt arbete kan han utan större svårighet lära sig att byta kläder och i övrigt sköta sitt lilla barn. Hur skönt och behagligt det är för modern att någon gång bli avlöst och t ex vid det första målet tidigt på morgonen få barnet torrt och rent till sig i bädden i stället för att först behöva störta upp och byta på det, kan bara de mammor som kroniskt lider av för lite sömn under den ofta långa spädbarnsperioden i sitt liv förstå!"

Madsen, Lind & Munck (2002) skriver att från mitten av 70-talet, när fäder började vara med vid sina barns förlossning startade en helt ny utveckling. Dagens pappor tillbringar långt mer tid tillsammans med sina spädbarn. Stora skillnader finns dock fortfarande enligt Madsen m. fl. mellan könen vad gäller hur mycket tid man tillbringar tillsammans med sina spädbarn.

Vad innebär det numera för en man att bli pappa första gången? Att bli förälder till sitt första barn innebär en, för de flesta, stor förändring i livet. Cullberg (1992) pekar i sin bok "Kris och utveckling" på att det utan tvekan är på det sättet att tillkomsten av ett barn kan vara väldigt påfrestande. Han lägger också till att det kan vara mycket personlighetsutvecklande. De flesta par är dock enligt Cullberg oförberedda på att det nya föräldraskapet innebär många svåra och okända moment. Hur upplever män graviditeten, förlossningen och sitt nyblivna faderskap? Är det stor skillnad på hur olika män upplever kontakten/anknytningen med sitt barn? Vari ligger i så fall dessa skillnader? I denna studie ligger fokus på dessa frågor.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka några fäders upplevelser av anknytningen till sina barn, samt vad som kan tänkas påverka denna anknytning.

TEORI

Ovan står nämnt att det är en stor förändring och kanske en form av utvecklingskris att få sitt första barn. Därför har författaren valt att börja beskriva teorier omkring kris och utveckling. Därefter belyses olika psykologiska teorier om faderskapet. Sedan kommer anknytningsteorin och dess framväxt att beskrivas, vilken till stora delar har handlat om anknytningen mellan mamma och barn. Denna studie avser undersöka anknytningen mellan pappa och barn, därför avslutas den teoretiska delen med aktuell forskning om anknytning och faderskap.

Kris och utveckling

När Cullberg (1992, s.15) definierar vad en psykisk kris är skriver han:

”Ett psykiskt kristillstånd kan man sägas befinna sig i då man råkat in i en sådan livssituation att ens tidigare erfarenheter och inlärdade reaktionssätt inte är tillräckliga för att man skall förstå och psykiskt bemästra den aktuella situationen”.

Fyra aspekter utmärker enligt Cullberg den psykologiska krissituationen:

1. Den första handlar om *den utlösande situationen*. Cullberg beskriver livssituationer av två olika slag som utlöser kriser. Å ena sidan kan det handla om plötsliga och oväntade svåra yttre påfrestningar. Exempel kan här vara ekonomisk ruin, en nära anhörigs död eller att bli av med sitt arbete. Påfrestningar som dessa hotar ens fysiska existens, sociala identitet och trygghet eller de grundläggande möjligheterna till tillfredsställelse i tillvaron. Cullberg benämner dem traumatiska kriser. Utvecklingskriser å andra sidan, kan i vissa enskilda fall utlösas av yttre händelser som mer räknas till det normala livet. Exempel kan vara att få barn eller att gå i pension.
2. Den andra handlar om *vilken inre, privat betydelse det inträffade har* för personen ifråga. Genom att ställa denna fråga förstår man lättare varför en individ reagerar kraftigt på en viss sorts händelse, som skulle beröra en annan individ ganska litet eller inte på samma sätt. Cullberg betonar här vikten av att ha viss kunskap om den enskilda individens egen utvecklingshistoria. Människan påverkas från födelsen av sina biolo-

giska förutsättningar i samverkan med den sociala miljö man funnits i – detta ger tillsammans en mer eller mindre välfungerande personlig och social identitet.

3. Viktigt när en individ befinner sig i kris, är att ha kunskap om den *aktuella livsperiod* personen nu är i. Alla står vi i en ständig utvecklings- och förändringsprocess och olika påfrestningar drabbar oss olika, beroende på var i livet vi befinner oss.
4. Slutligen påpekar Cullberg hur viktiga *de sociala förutsättningarna* och den sammanhängande *familjesituationen* är. Han liknar en familj vid ett system, där varje del i systemet sammanhänger intimt med de övriga delarna. Om någon i familjen drabbas av problem och svårigheter, menar han att alla i familjen på ett eller annat sätt påverkas av detta. En familj som fungerar väl kan enligt Cullberg stötta den som får akuta svårigheter, medan en familj som fungerar dåligt störs om någon av medlemmarna hamnar i kris.

Utvecklingskriser

Cullberg (1992) definierar, som nämnts ovan, utvecklingskrisen som något som i vissa enskilda fall kan utlösas av yttre händelser vilka räknas till det normala livet. Han nämner att få barn som ett exempel. Det handlar om en psykisk påfrestning som har sin grund i övergång från ett stadium i livet till ett annat. Tillkomsten av ett barn beskriver Cullberg som mycket påfrestande. Han menar att många blivande föräldrar inte verkar inse att detta kan innebära mycket okänt och att många problem dyker upp, som man från början inte vet hur man ska hantera. De nyblivna föräldrarna behöver stöd i att hantera problemen och förstå sig själva bättre under denna period. Utan detta stöd kan psykiska problem istället förstärkas för föräldrarna.

Margareta Berg-Brodén (1989) skriver i sin bok ”Mor och barn i ingenmansland” om relationen mamma-barn. Hon skriver om graviditeten som en normal utvecklingskris. Graviditeten sågs förr enligt Berg-Brodén som en övergångsfas mellan ungdom och vuxenliv, där utarbetade traditioner fanns vilka gav den blivande modern stöd och vägledning. Idag däremot föder de flesta kvinnor barn senare i livet. Kvinnans identitet bygger numera förutom på moderskap också på andra delar i livet, som ingår i en social och professionell helhet. Att få barn idag innebär dock inte desto mindre stora förändringar på många plan: t.ex.

omställningar i parrelationen, förändringar i livssituationen från yrkesliv till hemmaliv, förändringar i kontaktnätet samt förändring av identiteten från yrkeskvinna till mamma. Till detta kommer att vårt samhälle idag saknar traditioner och ritualer, som skulle kunna stödja blivande föräldrar att klara av de grundläggande förändringar som sker under barnafödandeperioden.

Vidare beskriver Berg-Brodén (ibid) graviditetens tre faser och den utveckling som sker under denna period. Hon menar att det känslomässigt sker en omstrukturering på en djupt personlig nivå för kvinnan under denna period. Relationen till barnet initieras också under graviditeten. De tre faser som enligt Berg-Brodén identifieras är: sammansmältning – vilket innebär att modern accepterar sitt barn som en fysiskt integrerad del av sig själv, differentiering – vilket innebär att barnet börjar uppfattas som en separat individ, och slutligen separation – slutfasen som kulminerar i den fysiska separationen vid födelsen. Denna process har ett stort värde då det är här det första känslomässiga bandet mellan mamma och barn grundläggs. Om detta förlopp får ha sin gång utan hinder så finns igenkännande och välkomnande av barnet vid födelsen.

Traumatiska kriser

Som tidigare nämnts definierar Cullberg (1992) den traumatiska krisen som en plötslig och oväntad svår yttre påfrestning. Denna påfrestning innebär ett hot mot individens fysiska existens, sociala identitet och trygghet eller mot individens grundläggande möjligheter till tillfredsställelse i tillvaron. Individen har ingen kunskap eller erfarenhet om hur han/hon ska kunna hantera situationen, vilket leder till att handlingsförmågan och vitaliteten försvagas kraftigt. Cullberg tar exempel på händelser som utlöst traumatiska kriser vilka baserat sig på kliniska iakttagelser. Dessa exempel är bl.a. när en närstående dör, sjukdom, plötslig invaliditet samt misslyckanden i samband med graviditet och barnafödande. Vad gäller det sistnämnda exemplet menar han att förmågan att få barn är djupt sammanvävd med mans- och kvinnosynen, där kvinnlighet av många ses som förmågan att föda ett friskt barn. Misslyckanden på detta område kan ge upphov till starka krisreaktioner.

Cullberg (ibid) delar in den traumatiska krisens förlopp i fyra naturliga faser, nämligen: chockfas, reaktionsfas, bearbetning och nyorientering. Dessa faser är inte klart åtskilda från varandra, ibland griper de in i varandra och ibland kan en fas helt saknas. Chockfasen varar

från en liten stund till några dygn och individen håller här verkligheten ifrån sig. Tillsammans med reaktionsfasen utgör chockfasen krisens akuta fas. När bearbetningsfasen inträder har det akuta skedet lämnats och denna kan pågå under ett halvår eller ett år efter traumat. Nu börjar man kunna tänka framåt igen, istället för att som tidigare vara helt upptagen av det som hänt.

Cullberg (1992) ser på familjen som ett system, vilket innebär att de olika medlemmarna i en familj påverkar varandra. Om en eller flera hamnar i kris blir det en gemensam angelägenhet. Krisens förlopp beror på vilken åldersfas individen befinner sig i. Dessutom har förloppet att göra med vilken roll det skedd kommer att spela i familjen och hur den sociala situationen ser ut. Den balans och jämvikt som finns i familjen riskerar vid en traumatisk kris att brytas sönder.

Copingstrategier

Coping kan definieras som ”ett sätt att använda strategier för att hantera aktuella eller förväntade problem och deras åtföljande negativa emotioner” (Aldwin, 1994, s.15).

Att få sitt första barn utlöser olika reaktioner hos olika individer. Som tidigare nämnts, menar Stjernqvist (1999) att bli förälder till ett mycket för tidigt fött barn kan betraktas som en traumatisk kris. Hon påpekar dock att de flesta föräldrar klarar att hantera krisen, trots de stora påfrestningar som en mycket för tidig födsel innebär. Stjernqvist refererar till Lazarus och Folkmans bok ”Stress, appraisal and coping” (1984), när hon beskriver hur olika individer använder sig av olika strategier för att hantera yttre och inre stress och konflikter. Några av dessa s.k. copingstrategier är: sökande efter orsak, sökande efter mening, försök att bemästra problemet, sökande efter socialt stöd och slutligen försök att fly undan eller underskatta problemet. Stjernqvist skriver att man bland gruppen föräldrar till mycket för tidigt födda barn ser uttryck för alla dessa strategier, ibland flera strategier samtidigt och ibland förändringar i strategin.

Utveckling och mognad

Finns det någon mening med kriserna? Utifrån sin syn på människans liv skriver Cullberg (1992) att både de normala utvecklingskriserna och de traumatiska kriserna, är viktiga förut-

sättningar för att individen ska kunna mogna och utvecklas. Med mognad avser han framför allt ökad kunskap och insikt om livets förutsättningar, liksom om egna och andras resurser och begränsningar. Han pekar också på att utveckling och mognad är en aldrig avslutad process – den fortsätter livet ut. Oro och ensamhetskänslor är tydliga under de faser av en kris när våra livsperspektiv plötsligt förändras. Vi upplever att de fungerande sätt vi förfogade över inte längre går att lita på. Dessa känslor av oro och ensamhet ses som lika nödvändiga som t ex glädje och samhörighet. Detta dialektiska förhållningssätt betonar hur vår livshållning kan öppnas även av smärtsamma skeenden, för att ge oss livskunskap på en ny erfarenhetsnivå.

Det nya föräldraskapet

Hagström (1999) skriver om den nya situation man ställs inför som nybliven förälder. Denna ställer stora krav på anpassning, förändring och omorganisering av vardagslivet. Omställningen kan upplevas som mycket stor, då man tidigare upplevt sig själv som en självständig individ och förfogat över åtminstone sin fritid. Under det första året med barnet har förskola ännu inte blivit aktuellt, utan föräldrarna löser omhändertagandet av barnet själva. De behöver komma fram till hur de ska fördela föräldraledigheten och hur de ska organisera den nya vardagen. På sätt och vis kan detta första år därför ses som en övergångsfas innan det ”riktiga” föräldraskapet tar sin början. Hagström pekar också på det faktum att fäder som tar ut föräldraledighet ofta gör detta i slutet av första året.

Hagströms (ibid) avhandling bygger på intervjuer med nyblivna fäder i 1990-talets Sverige. Informanterna tycker att det har varit en stor omställning och de ser annorlunda på vad som är viktigt och nödvändigt i livet sedan barnet föddes. En del tycker att det mesta i livet förändrats, andra menar att de fått omprioritera en del men att det annars är som vanligt. Det visar sig dock att de som anser livet vara ungefär som tidigare, rent praktiskt har varit tvungna att förändra mycket. Kvällar, nätter och helger ser avsevärt annorlunda ut jämfört med innan. Männens anser att ju större barnet blir desto större blir förändringen för en själv, för att de är mer delaktiga i omsorgen om barnet då. De flesta av männen uttalar också att de tycker att det är en större omställning att bli mamma än att bli pappa, speciellt under den första tiden.

Vanligen är det skillnad mellan vad en mamma och en pappa kan göra med sitt barn under spädbarnsperioden. Holm (1999) beskriver i sin avhandling begreppen mödrande och modrande och den skillnad som finns mellan dessa båda. Mödrande handlar om den biologiska

aspekten av att bli mamma: att bära, föda och amma barnet. Detta kan inte pappan göra. Modrande däremot är något man gör sedan barnet är fött och handlar om omhändertagande och vård. Det är således något som både mamman och pappan kan göra.

För det mesta är det kvinnor som modrar vilket Holm (ibid) förklarar med hormoner, instinkter och medfödda anlag. Hon menar dock att det inte finns något som säger att bara kvinnan skulle ha förmåga att modra. Detta är något man lär sig och kvinnor gör detta i högre utsträckning, för att denna inlärning påbörjas redan från det att de är små flickor. Små pojkar tränas däremot inte på samma sätt i detta. När Holm beskriver fadrande så menar hon att det i stor utsträckning har handlat om att på olika sätt se till att modraren skulle få de bästa möjliga förutsättningarna att modra. Hagström (1993) beskriver att det bland hennes informanter är tydligt att även männen i stor utsträckning modrar. Hon påpekar också att den bild som traditionellt funnits om fadern som den frånvarande familjeförsörjaren idag är en föreställning utan förankring i verkligheten.

Män och faderskap

Psykologisk teori om faderskapet

Madsen, Lind & Munck (2002) beskriver olika psykologiska teorier om faderskapet. De psykologiska teorierna har relativt sent börjat beröra faderskapets betydelse för den vuxna mannens psykiska utveckling. Dessa teorier har mycket sent börjat beröra faderns betydelse för barnets utveckling. Inom den psykologiska faderskapsforskningen finns det tre huvudinriktningar som samtidigt representerar tre teoretiska skolor inom psykologin. Dessa tre är: *inlärnings- eller rollteorier* (behaviorismen och "social learning"), *identitetsteorier* (psykodynamiska teorier och utvecklingsteori) och *psykoanalytiskt inspirerade teorier*.

I *rollteorierna* är grundföreställningen den att man som far har lärt sig en roll, och att man lärt sig den i samspelet med sin egen far. Denna roll är således inget man lär sig när man blir pappa, utan den formas redan tidigt med den egna fadern som förebild. I den mer moderna rollteoretiska forskningen menar man att den roll som pappan utvecklar, är ett resultat av hans individuella konstruktion av en egen modell som härstammar från många källor, t ex även andra vuxna och mamman.

Identitetsteorierna beskriver utvecklingen av papparollen annorlunda än rollteorierna (Madsen m.fl. 2001). Här betonas mer hur man kan förstå och tolka mannen som utgångspunkt för hur han är och reagerar. Man fokuserar alltså på mannens personliga värdering av sin egen inläring. Allt beror på hur mannen uppfattar sig själv som far i samspel med den konkreta omvärlden. Man menar att identiteten utvecklas och justeras hela livet och att nya livsomständigheter inkorporeras varvid identiteten påverkas av detta. Den identitet man har när man först blir pappa förändras p.g.a. den nya livssituationen och en bearbetning av identitetskonflikter är oundviklig. Identitetskonflikterna beror på att olika livssfärer inte med en gång kan förenas, t ex att arbetslivet måste anpassas efter den nya livssituationen med barn.

Identitetsteorierna refererar ofta till Erik H. Eriksons utvecklingsteori som berör identitetsfaser från den tidiga barndomen och livet igenom. Begreppet ”generativitet” är i hans teori centralt för föräldraskapet och vuxenlivet. Han beskriver hur upplevelsen av generationernas sammanhang blir viktigt. Man känner som förälder en önskan och ett behov av att lära den nya generationen något.

I *de klassiska psykodynamiska teorierna* har man när det gäller barnets psykiska utveckling fokuserat på mamman. Faderns roll har här inte haft någon nämnvärd betydelse, på sin höjd har han kunnat ge barnet en möjlighet att bryta symbiosen. Därför har de psykologiska förutsättningarna för moderskapet varit mycket mer i fokus än förutsättningarna för faderskapet. Madsen m.fl. (ibid) refererar till Gurwitt och Diamond (1989) när de beskriver att i den forskning om fäder som finns, ser man faderskapsutvecklingen i ljuset av den tidigare psykosexuella utvecklingen. Man menar att under kvinnans graviditet genomgår pappan en psykologisk utveckling med revitalisering av egna tidigare konflikter. Madsen m.fl. skriver att alla tankar, handlingar och känslor står i förbindelse med något upplevt livstema. Den vuxna mannens faderskap formas således med anledning av hans livsteman. De tidiga konflikterna kommer alltså till olika uttryck i faderskapet. Madsen m.fl. menar att dessa teorier bidrar på ett allmänt plan till förståelse för vad som händer inom fadern. De pekar på att teorierna för en icke psykoanalytiker kan kännas begränsade, då mannen hela tiden förstås utifrån den tidiga psykosexuella utvecklingen.

Män och maskulinitet

Hagström (1999) skriver om män och maskulinitet. När hon talar om maskulinitet avser hon den normativa maskuliniteten. Det hon då avser är vad som uttrycks i t ex utredningar och rapporter som rör köns- och familjefrågor, i läroböcker för grundskolan samt vad som syns i reklam och veckotidningar. Denna normativa maskulinitet ändras från en tid till en annan. Vad en ”bra” man är och vad han gör förändras med tiden, och det som under en period var rätt kan under en annan period anses fel.

Hagström (ibid) jämför t ex 1990-talets pappor med 1960-talets och menar att maskulinitet uppfattas annorlunda i dagens samhälle. Dagens pappor framhävs som viktiga och betydelsefulla personer för barnet. Man ser enligt Hagström på föräldraskapet som något de båda föräldrarna bör dela på. Vidare pekar hon på att mäns villkor och möjligheter inte kan förstås fristående från kvinnors och vice versa, utan att föräldraskapets organisation måste sättas i relation till föreställningar om maskulinitet och femininitet. Synen på kvinnors förvärvsarbete i en given historisk, social och kulturell miljö påverkar exempelvis hur moderskap organiseras, men också hur faderskap och mäns arbete uppfattas och organiseras. Att bli pappa idag jämfört med på 1960-talet är således enligt Hagström annorlunda, vilket också kan innebära att dagens pappor kanske inte har så mycket ”regler” att förhålla sig till. Det som den egna pappan gjorde kanske man varken kan eller vill göra.

Hagström (1999) beskriver också att en man i 1990-talets Sverige kan ge uttryck för en, enligt normen, positiv maskulinitet utan att för den sakens skull vara pappa. Normen säger däremot att för att vara en bra pappa måste man vara man. I reklam, rådgivningslitteratur, tidningsreportage framställs pappor alltid som *män*. Pappor beskrivs som annorlunda än mammor och ska man kunna bli en bra pappa, framstår det tydligt att man inte ska gå in i föräldraskapet på samma sätt som mamman gör. Hagström skriver att man idag kritiserar 70-talets pappor och menar att de blev extramammor, pappor på mammavis. Barn och familj ses idag som allt viktigare delar i tillvaron, trots att faderskapet inte är en nödvändig del för den maskulina identitetens skull. Där fokus tidigare har legat på hur skicklig en man var inom något område, lyfts nu familjeliv och föräldraskap fram.

Faderskapet och den manliga självbilden

Plantin (2001) skriver i sin avhandling om faderskapet och den manliga självbilden. Han undersöker här bl.a. den känslomässiga innebörden av faderskapet samt hur faderskapet påverkar den egna identiteten. Identiteten definieras han som ”männens syn på sig själva som män”. Han beskriver att intervjumaterialet visat att faderskapet har en stor förändringspotential och betydelse för hur männen ser på sig själva som män. Möjligheten att få bekräftelse ökar, när konkurrensbenägenhet och prestationsfixering kompletteras med andra känslor och värden. Efterhand som männen internaliserar faderskapet verkar de utvecklas och mogna. Här skiljer det sig enligt Plantin åt mellan de nyblivna och de mer erfarna fäderna. Tidsperspektivet påverkar hur man upplever att faderskapet har inverkat på den personliga utvecklingen. Där de nyblivna fäderna haft svårt att se hur faderskapet påverkat dem personligen, har de mer erfarna fäderna tydligt kunnat peka på hur erfarenheterna av föräldraskapet förändrat dem över tid.

Plantin (ibid) pekar på att de flesta av hans informanter beskrivit faderskapet som en mognad, en utvecklingsprocess som bidragit med nya egenskaper och färdigheter. Man tycker sig ha blivit ”mjukare”, mer empatisk, fått mer tålamod, blivit lekfullare och mer ansvarsfull. Relationen framställs som dialektiskt utvecklande där barnet utvecklas i kontakt med sin pappa, men också tvärtom. Plantin reflekterar över det faktum att de nyvunna egenskaperna har karaktärsdrag som inte direkt associeras med den historiska bilden av manlighet. Den historiska bilden har kanske varit mer offensiv, konkurrerande och prestationsinriktad. I kombination med dessa nya egenskaper så säger papporna sig ha tillgång till en bredare känslorepertoar. En informant, Jonas, uttrycker det som att han blivit ”helare som person”, mindre ”traditionell” och inte längre så ”fyrkantig”. Många av männen beskriver hur de utvecklats i sitt arbete genom de nya upptäckterna i faderskapet. Detta visar sig bl a i Jacks uttalande, en 44-årig journalist och trebarnspappa (Plantin, s.169):

”Tidigare var jag mer av en ”skjutjärns-journalist” som alltid kom med kluriga frågor och försökte ställa folk mot väggen. Men sedan jag fått barn har det förändrats. Nu ställer jag mer frågor som innebär att jag försöker förstå hur den andra personen tänker. Reportagen blir mycket bättre så”.

Plantin (2001) beskriver hur familjelivet och faderskapet av många beskrivits som en trygg arena för bekräftelse av den egna personen. I faderskapet upplever man att man ”blir älskad

för den man är” och att ingen kan ta detta ifrån en. Arbetet verkar inte längre vara den viktigaste arenan för mäns självbild, utan det är ömsesidigheten mellan dessa båda områden som utmynnar i en större mognad. Plantin beskriver hur faderskapet medför en djup, inre trygghet. Denna inre trygghet är något som varar och som sägs utgöra en bas för identitetsutvecklingen, till skillnad från mycket annat i samhället som förändras snabbt.

Anknytningsteori

Anknytningsteorins framväxt

Berg-Brodén (1989) beskriver att vad gäller det lilla barnets psykiska utveckling, såg man från början av 1900-talet barnet endast som en biologisk varelse. Dess utveckling ansågs vara relativt lite påverkad av miljön. Berg-Brodén (ibid, s.44) refererar till Tyson (1984) när hon skriver att ”den känslomässiga sidan av utvecklingen samt miljöfaktorers inverkan inte diskuterades eller ansågs ha någon avgörande inverkan”. Berg-Brodén menar att spädbarnsforskningen senare har följt *två spår*. Enkelt uttryckt representerar dessa båda spår ett utifrån- respektive ett inifrånperspektiv. *Bindningsteorierna* som utvecklats av spädbarnsforskare och utvecklingspsykologer representerar ett ”utifrånperspektiv”, för att de mestadels arbetar utifrån objektiva och observerbara fenomen. *Den analytiska forskningstraditionen* å andra sidan representerar ett ”inifrånperspektiv” och fokuserar på att beskriva spädbarnets subjektiva upplevelser samt dess inre värld.

Berg-Brodén (ibid) beskriver *bindingsteorierna* som ”deskriptiva, beteendeorienterade, klart avgränsade vad beträffar tid och innehåll och fokuserade på den allra första tidens betydelse för kontaktutvecklingen mellan mor och barn”. Hon menar att de haft en stor betydelse för kunskapsutvecklingen inom området.

Dessa teorier avsåg alltså den känslomässiga bindning som sker mellan mamma och barn under de första veckorna efter det att barnet fötts. Man menade att barnet och mamman då är väldigt mottagliga för kontakt med varandra. Därefter förutsätts det dock en kontinuerlig fortsättning för att bibehålla den känslomässiga bindningen. Om bindningen inte lyckades menade man enligt Berg-Brodén (1989) att mamman inte skulle kunna vårda barnet på samma sätt. Begreppet bindning avser alltså mammans anknytning till barnet. Dessa forskare visade genom sina studier att det finns en kritisk period inom vilken anknytning måste påbörjas.

Kontakten med barnet vid födelsen, första dagen och första veckan skulle ha långvariga effekter på hur en mamma skulle kunna ta hand om sitt barn.

Kritik har dock riktats mot dessa bindningsstudier. Berg-Brodén (ibid) skriver att senare studier gjorts som inte har visat lika långvariga effekter av utebliven tidig kontakt. Tidiga separationer har visat sig ha effekt på mammans beteende gentemot sitt barn, men vanligtvis inte längre än under några månader. Berg-Brodén betonar att människan har stor förmåga att reparera. Man kan i de allra flesta fall återskapa vad man förlorat i den tidigaste perioden. För att det ska uppstå långvariga skador eller brister i relationen, menar hon att det samtidigt måste vara flera andra faktorer som samverkar på ett ogynnsamt sätt.

Den klassiska psykoanalytiska teorin är, som nämnts ovan, mer inriktad på spädbarnets subjektiva upplevelser. Man började påpeka miljöns betydelse genom att titta på rollen som mamman hade som behovstillfredsställande partner. När objektrelationsteorin började växa fram betonades istället hur viktig barnets första relation är för att det skulle kunna utvecklas känslomässigt. Nu handlade det inte längre enbart om att tillfredsställa drifter, utan mamman fick en avgörande betydelse för att barnet skulle utvecklas mentalt. Nu började anknytningsteorierna växa fram, vilka betonade den ömsesidiga anknytningen mellan mamma och barn. Denna ömsesidiga anknytning ses numera som den grundläggande förutsättningen för barnets fortsatta utveckling. Berg-Brodén (1989) pekar på att synen man idag har på barnets psykiska utveckling, handlar om hur avgörande relationerna är samt barnets aktiva medskapande av dessa.

Bowlby och anknytningsteorin

Berg-Brodén (1989) redogör på ett tydligt sätt för John Bowlby's teori om anknytning:

Bowlby menade att spädbarnet är motoriskt svagt från början och inte kan klara sig själv. Därför har det medfödda signaler vars syfte är att binda vuxna till sig och hos dessa utlösa ett omvårdnadsbeteende. Exempel på sådana signaler kan vara ögonkontakt, skrik och leenden. Signalerna blir ett sätt för spädbarnet att överleva och det tillförsäkras sig härigenom en nära kontakt med föräldrarna. Bowlby ansåg att den känslomässiga bindningen till modern är primär och biologiskt betingad. Han menade att anknytningen består av ett system där barnets anknytningsbeteende skiftar beroende på hur gammalt barnet är. Syftet med anknytningsbete-

endet är, även när barnet är äldre, att överleva och vara säker på att man får närhet, tröst och hjälp. Detta s.k. anknytningssystem var enligt Bowlby färdigutvecklat vid ett års ålder och ansågs då utgöra en grundläggande modell för hur den framtida kontakten med andra människor blir.

Bowlby påpekade vidare att förutsättningarna för att ett barn ska få en frisk mental utveckling är att det upplever en varm, intim och kontinuerlig relation med *en* person. Anknytningen i denna relation ansågs annorlunda till sin karaktär, än anknytningen till andra personer i barnets närhet. Den anknytningsperson han då avsåg under spädbarnstiden var modern. Han beskriver hur ett barn som berövas kontakten med sin mamma utvecklar ”modersdeprivation”, vilket innebär att barnets utveckling börjar gå tillbaka på många plan – med början på det affektiva planet.

Den sociala utvecklingen menade Bowlby sker sekventiellt i fyra stadier. De första två månaderna kallade han *den initiala föranknytningsperioden*. Här är barnet inte beroende av en speciell person, utan det huvudsakliga är att någon reagerar på dess signaler. Nästa stadium varar fem månader och kallas *anknytning i vardande*. Under denna period börjar barnet visa att det är föräldrarna som är viktigast. Barnet börjar också förstå att det till viss del kan styra spelet. Fas tre kallas för *entydig anknytning* och varar mellan månad sju till månad 24. Här är föräldrarna inte längre utbytbara och barnet blir själv mer aktivt när det gäller att söka kontakt och närhet. Främlingsrädsla och separationsängslan dyker upp. Den sista fasen kallade Bowlby för *målinriktat partnerskap* (24 månader). Barnets egocentricitet minskar och det sker en ökad mental utveckling, som gör att barnet nu kan förstå människors känslor och avsikter.

Utveckling av Bowlby's anknytningsteori

Dagens anknytningsteoretiker menar enligt Berg-Brodén (1989) att det är intensiteten i interaktionen mellan spädbarnet och den som vårdar det, som är av störst betydelse för att utveckla anknytning. Det måste inte vara den person som tar hand om de primära behoven. Kontinuiteten i relationen mellan spädbarnet och den vuxne är enligt henne viktigare för anknytningen, än mängden tid man tillbringar tillsammans. När ett barn känner oro, rädsla, otrygghet eller är trött så ökar tendensen att söka trygghet. Troligtvis söker sig barnet till den vuxne det vet kan tillgodose detta behov. Sensitivitet hos den vuxne och lyhördhet för det individuella barnets speciella behov verkar vara de viktigaste kvaliteterna för att kunna utveckla en trygg, person-

lig anknytning. Där Bowlby antog att anknytning bara kunde ske till en person, har moderna studier visa att det lilla barnet kan knyta an till flera personer. De flesta barn har en primär anknytningsperson, men utöver det flera andra vuxna där banden är av varierande intensitet. Berg-Brodén refererar till Schaffer och Emerson (1964, 1981) när hon skriver att det i en studie redovisades att en tredjedel av barnen hade sin primära anknytning till fadern. Detta trots att det var modern i samtliga familjer som hade ansvaret för barnets skötsel och omvårdnad.

Anknytning och faderskap

Anknytning och kön

Madsen m.fl. (2002, s.84) citerar i sin bok "Faedres tilknytning til spaedboern" ett uttalande Bowlby gjorde i början på 1950-talet:

"Ved at tilbyde kaerlighed og partnerskab støtter manden moderen følelsesmaessigt og hjælper hende med at opretholde den harmoniske stemning, som skaber den atmosfære, barnet trives i".

Mannen sågs således som viktig för barnets anknytning, men genom att utgöra ett stöd för modern. Madsen m.fl. skriver att när senare anknytningsforskning har omfattat fäder, så har den under en period handlat om mamma-pappa-relationens inverkan på huruvida barnet haft en god anknytning eller inte. De refererar till Ijzendoorn & Bakermans-Kranenburg (1997) som påpekar att modern forskning har visat att anknytningsteorierna och anknytningsforskningen är en könsneutral psykologi. Vidare refererar de till en studie Main och Weston (1981) gjort, som omfattade 60 familjer. Här visade det sig att lika många pappor som mammor utgjorde en trygg anknytning för sina barn. Samtidigt visade undersökningen att det finns barn som har en trygg anknytning till den ena föräldern och en otrygg till den andra. Här kunde man således dra slutsatsen att det i denna tidiga ålder existerar helt självständiga pappa-barn relationer, oavsett vilken relationen är till mamman.

Madsen m.fl. (ibid) skriver vidare att en mängd undersökningar har gjorts med hjälp av AAI, Adult Attachment Interview. Han refererar till Ijzendoorn & Bakerman-Kranenburg (1997) när han skriver att undersökningar i en normalpopulation har visat att fördelningen av anknytningsmönster bland män/pappor och kvinnor/mammor är statistiskt lika. Gällande den rent praktiska omsorgen för sitt barn, så beskriver Madsen m.fl. (2002) dock resultat ifrån olika undersökningar som visar att papporna ligger långt efter mammorna. Det är fortfarande

mödrarna som till allra största delen tar ut föräldraledigheten. Även om fäder i högre grad verkar engagera sig i lek och omsorg för sina spädbarn, så är det inte i lika hög utsträckning som mödrarna. Däremot skriver de att det finns ett samband mellan anknytningen pappa-barn och den tid pappan tillbringar tillsammans med sitt barn, i kombination med hans inställning till barnet och papparollen. Howes (1999) citeras i Madsen m.fl. (2002, s.89):

”Faedre, som udtrykker mere positive følelser for deres spaedbørn og deres rolle som foraeldre og tillægger tid sammen med spaedbørn en høj prioritet, har mere trykke spaedbørn”.

Fäders modeller för spädbarnsomsorg

I Madsens m.fl. (2002) forskning om fäder till spädbarn har de genomfört tre intervjuer vardera med 42 män. En intervju två månader innan förlossningen, en intervju när barnet är två-fyra veckor gammalt och en sista intervju när barnet är ungefär fem månader. Resultatet från denna undersökning kallar de för männens berättelser.

Madsen m.fl. (ibid) beskriver utifrån sin forskning två grupper av män. En grupp som utvecklar en relationsorienterad syn på faderskapet. Detta innebär att de utvecklar föreställningar om sitt spädbarn utefter den ålder barnet befinner sig i. De har en förmåga att utveckla inlevelse i sina barn. Den andra gruppen med män gör inte detta. Madsen m.fl. menar att många pappor har en stor potential för att kunna knyta an till sitt spädbarn. Madsen m.fl. skriver att det i männens berättelser kommer fram hur betydelsefullt faderskapet är, samt den förmåga till inlevelse man har i sitt spädbarn. Detta visar att männen har kapacitet att erbjuda sitt barn den typen av samvaro som barnet behöver för att bli tryggt. Fonagy (2000) citeras i Madsen m.fl. (2001, s.220) när de använder begreppet att ”fungera reflexivt”. Begreppet innebär att man kan förhålla sig till och inrätta sig efter en annan persons mentala tillstånd, vilket de menar att dessa män har en förmåga att göra. Madsen m.fl. skriver också att annan anknytningsforskning har visat, att det som fäder kan förmedla i sin berättelse på ett sådant sätt stämmer med hur det verkligen förhåller sig i praktiken.

Madsen m.fl. (ibid) refererar till Bowlby när de beskriver att en del pappor har en ”inre arbetsmodell” av sig själv och de relationer de ingår i. Denna ”inre arbetsmodell” kan användas när papporna själva ska utöva en fullgod omsorg om sitt spädbarn. Arbetsmodellen är internaliserad med utgångspunkt i de erfarenheter man haft i relationer till anknytningspersoner

under uppväxten. Det viktiga med arbetsmodellerna är att föräldrar som haft inlevande, tillgängliga och accepterande personer att knyta an till när de själva var små, kan ge sitt barn samma bemötande. Modern forskning bekräftar enligt Madsen m.fl. Bowlbys antagande: det allra mest grundläggande är att barn genom trygga relationer till föräldrar, kan skapa egna inre arbetsmodeller av relationer till betydelsefulla personer och till sig själv. Detta kallar Madsen m.fl. en ”närhets- och inlevelseorienterad omsorgsmodell”.

Madsen m.fl. (2002) har i sin forskning kunnat se att förmågan till en närhets- och inlevelseorienterad omsorg om sitt spädbarn, överensstämmer med att ha ett relationsorienterat faderskap. De beskriver att alla de pappor som har denna modell för närhets- och inlevelseorienterad spädbarnsomsorg – ca hälften av de 42 männen – säger sig ha haft en närhets- och inlevelseorienterad relation till sin mamma. Bara tre av dessa män beskriver en sådan relation till sin far. Ingen av männen beskriver dock en närhets- och inlevelseorienterad relation till sin far, utan att den också är det till modern. Här finns enligt Madsen m.fl. ett signifikant samband mellan att ha växt upp med en mamma som har en närhets- och inlevelseorienterad modell, och att själv ha inlevelse med sitt spädbarn. Likaså är det ett samband mellan att inte ha inlevelse med sitt spädbarn, och att den egna mamman inte har haft en närhets- och inlevelseorienterad modell för spädbarnsomsorg. Inget statistiskt samband finns heller för att ha inlevelse med sitt spädbarn, och att ha en modell för närhets- och inlevelseorienterad spädbarnsomsorg från sin pappa. Så Madsen m.fl. menar att de fäder som har utvecklat denna typ av arbetsmodell för att ta hand om sitt spädbarn, huvudsakligen har utvecklat detta via relationen till sin mamma.

METOD

Metoden i denna studie är kvalitativ. Som nämnts ovan är syftet med studien att undersöka några fäders upplevelser av anknytningen till sina barn, samt vad som kan tänkas påverka denna. Författaren har här valt intervjun som instrument för insamlandet av data. Nedan beskrivs först hur urvalet av intervjupersoner gjorts samt gruppens sammansättning. Därefter beskrivs hur intervjun utarbetades, genomfördes och dokumenterades samt hur intervjuaterialet sedan analyserats.

Urval

Undersökningen har genomförts med intervjupersoner från två olika grupper; pappor till mycket för tidigt födda barn (prematura barn) samt pappor till fullgångna barn.

När ett barn föds mycket för tidigt, innebär det en annan situation än att få ett barn vid fullgången tid. Det som utmärker sig kan vara att det innebär större risker för barnets liv och hälsa. Vidare får barnet näring via sond den första tiden, istället för att ammas. Ännu en skillnad är att båda föräldrarna ofta är sjukskrivna i början, då de tillsammans tillbringar många av dygnets timmar hos barnet. Syftet med att göra intervjuer med fäder från båda grupperna har varit att få ett undersökningsmaterial med bredare perspektiv på fäders upplevelser av graviditeten, förlossningen, det nyblivna föräldrskapet samt den kontakt man upplever med sitt barn.

För att komma i kontakt med dessa fäder användes några olika sätt. Pappor till fullgångna barn inbjöds via en BVC-central i Lund vid barnets tre- eller fyra årskontroll (bilaga 1). Två pappor svarade på denna inbjudan. För att få tillräckligt antal togs också kontakt med tre fäder ur författarens bekantskapskrets nätverk. Författaren hade aldrig tidigare träffat dessa pappor. För att nå fäder till prematura barn fick författaren hjälp via handledaren, som kunde förmedla en kontakt inom området. Kontaktpersonen arbetar på en neonatalavdelning och hade där möjlighet att personligen fråga ett antal fäder om intresse fanns att delta. Då detta inte heller räckte tillfrågades även en prematurpappa ur författarens bekantskapskrets nätverk. Författaren hade aldrig tidigare träffat denna pappa.

Tre urvalskriterier sattes upp. Första kriteriet var att barnet som undersökningen avsåg skulle vara första barnet. Det andra kriteriet var att barnet skulle vara mellan två och fem år gammalt. Det tredje kriteriet gällde bara papporna till de för tidigt födda barnen och var att barnet skulle vara fött innan graviditetsvecka 32. Familjer med ett yngre syskon sorterades inte bort. Anledningen till detta var den begränsade tid som fanns att få tag på tillräckligt med undersökningspersoner. Åldersspannet två till fem år sattes av ett par skäl. Den undre gränsen fastställdes framför allt med tanke på papporna till prematurer. Meningen var att det för deras del skulle gått en tid efter en kanske traumatisk period i deras liv. Den övre gränsen sattes med tanke på att det inte skulle gått alltför lång tid sedan man fick barnet, med tanke på glömska.

Intervjupersoner

Studien bygger på intervjuer med tio män. Fem av dem är fäder till fullgångna barn, och fem av dem är fäder till prematurer.

Åldern hos papporna varierar mellan 27 och 40, med medianålder på 34. Utbildningsbakgrunden är varierande. Sex av männen har en universitetsutbildning medan de fyra övriga har utbildning på gymnasial nivå. Hos de barn som undersökningen avser varierar åldern mellan två till drygt fyra och ett halvt år. Medianåldern är drygt tre år.

Intervjun

Datainsamling har utförts med hjälp av kvalitativ intervju (bilaga 2). Svensson och Starrin (1996, s.55) beskriver den kvalitativa intervjun som ”medel för den forskning som har som mål att upptäcka företeelser, egenskaper eller innebörder”. De menar att man här, snarare än att försöka bestämma omfattningen av något som är bestämt på förhand, vill försöka se vad det är som sker. Anledningen till att kvalitativ intervju valts som instrument för att samla in data i denna studie är att i första hand försöka se vad som sker. Och i andra hand försöka se om det i undersökningsmaterialet kan urskiljas några gemensamma tendenser.

Valet av halvstrukturerad intervju

Författaren har valt att göra en halvstrukturerad intervju. Jämförelser mellan den strukturerade, den ostrukturerade och den halvstrukturerade intervjun ledde fram till detta val.

Den strukturerade och den ostrukturerade intervjun har båda för- och nackdelar. Breakwell (1995) beskriver hur *den strukturerade intervjun* omfattar ett bestämt antal frågor, vilka intervjuaren ställer till intervjupersonen i en viss ordning. Vanligt är t.o.m att intervjupersonen får välja ett svar utifrån ett visst antal svarsalternativ. Fördelen med detta instrument är att man kan vara säker på att täcka vissa ämnesområden, materialet blir lätt att kvantifiera och det är lätt att göra jämförelser mellan de olika intervjupersonerna. Nackdelen är enligt Breakwell att man lätt går miste om oväntad information. Dessutom kan det vara svårare att skapa en avspänd intervjusituation, då intervjupersonen inte spontant kan berätta om det som känns viktigt.

I *den ostrukturerade intervjun* så menar Breakwell (ibid) att det finns ett antal teman bestämda på förhand som ska täckas av, men det finns inga exakta frågor och ordningen frågorna ska ställas i är inte bestämd på förhand. Samspelet mellan intervjuare och intervjuperson är det avgörande för vad som utvecklas. Fördelen med denna typ av intervju är att man spontant kan följa de spår intervjupersonens berättelse ger, som verkar intressanta för den egna studien. Nackdelen med denna typ av intervju är att det blir svårt att jämföra svaren mellan de olika intervjupersonerna. Därmed blir också analysarbetet betydligt svårare och tar längre tid.

Kvale (1997) beskriver att *den halvstrukturerade intervjun* omfattar en rad teman och förslag till relevanta frågor. Samtidigt har intervjuaren möjlighet att ändra på frågornas form och ordning om så krävs, för att kunna följa upp svaren och berättelserna från intervjupersonen. Följdfrågor kan läggas till vid behov. Forskningsintervjun är enligt honom en mellanmännisklig situation, ett samtal mellan två personer där man talar om något som är av ömsesidigt intresse.

Syftet med undersökningen i denna studie har varit att erhålla fördjupad kunskap om intervjupersonernas upplevelser av anknytningen till sina barn, samt vad som verkat påverka denna. Detta är utgångspunkten för valet av den halvstrukturerade intervjun. För att kunna ta del av pappornas upplevelser av känsliga områden som graviditet, förlossning samt hur man upplever kontakten med sitt barn - ansågs det viktigt att en avspänd stämning kunde skapas i intervjusituationen. Att kunna ändra på frågornas form och ordning ansågs här som en stor fördel. Friheten att ställa spontana följdfrågor gav rika tillfällen att inhämta oväntad information. Då syftet med studien även inbegriper att undersöka vad som verkat påverka pappornas anknytning till sina barn, ansågs den halvstrukturerade intervjun som ett bra val då de resultat man får fram åtminstone till viss del går att jämföra de olika intervjupersonerna emellan.

Intervjuguidens framväxt

Kvale (1997) beskriver betydelsen av att forskaren först skapar sig en teoretisk förståelse av de fenomen som ska undersökas. I denna studie har de olika teoretiska områden som verkat intressanta med hänsyn till syftet studerats. Detta har i sin tur väckt olika tankar och frågor som verkat fruktbara. För att få bättre bild över huruvida dessa frågor var relevanta att ställa i en undersökning och om de skulle kunna belysa det syfte som studien har, så genomfördes två pilotintervjuer. Därefter kunde intervjuguiden utformas. Frågorna som finns i intervjuguiden

och som ställts till intervjupersonerna har således växt fram i växelverkan mellan författarens hypoteser, teorier samt verkligheten i form av pilotintervjuer.

Intervjusituationen

Före varje intervju upplystes alla intervjupersoner om studiens syfte, samt vilka områden det var meningen att vi skulle prata om. Dessutom poängterades att om man spontant upplevde att det fanns något viktigt att berätta, så skulle man inte tveka att göra detta. De frågeområden som finns i intervjuguiden har varit desamma i alla intervjuerna. Frågornas form och ordning har däremot kunnat variera. Dessutom har följdfrågor ibland lagts till, när det i intervjupersonens berättelse har dykt upp något som verkar ha betydelse för studiens syfte.

De bakgrundsdata som samlades in var sysselsättning, ålder, civilstånd samt antal barn (och deras ålder). Därefter följer ett antal frågor som är indelade i tre områden. Det första området behandlar upplevelser av graviditet och förlossning. Det andra handlar om hur man upplever det nya livet med barnet. Och det tredje och sista området berör faderskapet och hur man upplevt den personliga utvecklingen.

Dokumentation

Svensson och Starrin (1996) uppger att olika datainsamlingsmetoder ger olika autenticitet. De beskriver den bandade ljudupptagningen som en metod med högre grad av autenticitet, vilket är det sätt som använts som hjälp för att dokumentera intervjuerna i denna undersökning. Dessa har sedan skrivits ut ordagrant för att kunna analyseras. De episoder i intervjuerna som ej handlat om det uppsatsen avser har dock ej transkriberats.

Analys

Målsättningen med en kvalitativ analys är enligt Starrin (1994, s.21) ”att identifiera variationen, strukturen och/eller processen i den identifierade företeelsen, egenskapen eller innebörden”. Det som varit av intresse i denna studie har varit just att identifiera strukturen, variationen och processen i faders anknytning till sina barn. Millward (1995) beskriver hur man inledningsvis i en innehållsanalys utgår ifrån syftet i studien samt intervjuguiden, när man börjar klassificera det material man erhållit i undersökningen. Detta tillvägagångssätt har

använts i föreliggande studie. I enlighet med Millwards beskrivning har sedan ytterligare koder växt fram när materialet undersökts närmare. Kodade segment har kunnat innehålla långa ordväxlingar, fraser eller enstaka meningar. Dessa har sedan klippts ut och sorterats. Detta tillvägagångssätt har så småningom skapat en mer beskrivande översikt över materialet. Millward beskriver att syftet med detta är att hitta citat som illustrerar teman och meningar.

Starrin och Svensson (1996) beskriver den kvalitativa analysen på ett sätt som stämmer väl överens med analysarbetet i denna studie. Nämligen att analysen hela tiden är en snabb växelverkan mellan observationer och idéer, samt mellan delarna och den framväxande helheten.

RESULTAT

I denna delen av uppsatsen presenterar jag resultatet från intervjuundersökningen. Resultatet presenteras med hjälp av citat från intervjuerna. Citaten är ordagranna, ibland dock med undantag för små justeringar för att göra dessa mer begripliga. Alla fäder har svarat på alla frågor i intervjuguiden. Den sista frågan har dock ställts i mån av tid. Följdfrågor har i intervjusituationen formulerats spontant. Deras svar på frågorna har format olika ”teman”, vilka resultatet redovisas under nedan.

Männen är anonyma, men för att läsaren ändå ska kunna följa en och samma person genom hela resultatdelen, så står efter varje citat en bokstav i kombination med en siffra. F står för pappa till fullgånget barn, och P står för pappa till prematurt barn. Där mamman eller barnet omtalas, benämns de med M respektive D eller S (dotter/son).

Barnets ankomst

Upplevelse av graviditetsbeskedet

Att få reda på att man väntade barn väckte en del olika reaktioner hos fäderna. Några av pap-porna hade tillsammans med sin partner planerat att försöka få barn, och var medvetna om att en graviditet kanske inte var så avlägsen.

Då blev vi väldigt glada. M, min fru, hon trodde väl inte riktigt på det – hon tog ett sånt där prov som visar positivt eller negativt, ett urinprov.... Det var ju efterlängtat, det var ju inte så att S blev till av en slump, vi ville ju ha barn då. Vi hade varit gifta i tre år då, och vi ville ha

barn för det passade ganska bra i tid...så det var med väldigt stor glädje (F1)./ Ja, man blev ju glad, vi hade ju gått och hoppats ett bra tag. Sen hade det då blivit nånting och då blev man ju glad (P5).

Ett av paren har fått barn med hjälp av provrörsbefruktning. Efter att ha försökt få barn i åtta år, med all den känslomässiga påfrestning det innebär, så lyckas försöket.

Ja, det var en jättestor lycka, det var hon själv som tog ett sånt test. Man hade sån hybris när hon gjorde det. Hon sa att hon på nåt vis kände att det hade tatt sig då, det här provrörs. Och när det visat sig att hon var gravid, skulle man ringa till Ideonkliniken (P3).

Några av papporna beskriver att graviditeten varken var riktigt planerad eller oplanerad.

Jag stoppade kläder i tvättmaskinen, och då kom M och berättade det att vi skulle ha barn. Jag tog det med fattning, men det var inget så där jättegledjestormande utan det var...lite paff kanske...hade precis renoverat färdigt så vi bodde ju inte här när vi höll på som mest, vi hade precis flyttat tillbaka...så hade vi ju ändå försökt i över ett år, men då hade man inte tänkt så mycket på det (F4)./ Ja, det var en jättelycka ju...vi båda ville ju ha barn, vi sa ju inte att vi ska ha barn i mars eller i höst...så nu är det läge at skaffa barn, så det får komma och vi har bara slutat skydda oss och så blev hon gravid. Det gick ganska snabbt (P1).

En pappa berättar öppet om den blandning av känslor han hade inför graviditeten och att få barn. Hur roligt han upplevde det, men också en oro inför vad det kunde innebära.

Det var inte oplanerat men ändå inte precis planerat. Vi var inne i en period när vi försökte skaffa barn, sen hade vi precis bestämt oss för ett avbräck – min hustru som heter M hade fått ett jobb precis.... Det var klivna känslor måste jag nog säga...å ena sidan tyckte jag det var jätteskoj, men å andra sidan var det lite att man tänkte oj vad ska nu det här innebära. Känslan av att en del av ens liv var över ...det var nog lite med bävan först, och skräckblandad glädje...(F3).

Beskedet var också oväntat för ett par fäder. De har dock väldigt olika upplevelser av hur det först kändes när de fick vetskap om graviditeten. Den ena pappan beskriver hur han först upplevde det som chockartat att tänka att de skulle behålla barnet, då han var upptagen med att avsluta sina studier. Medan den andra pappan med en gång upplevde det som positivt.

Det var väldigt chockartat tyckte jag, jag var inne på sluttampen av mina studier och var lite rädd för att släppa det här med studentlivet.... Och samtidigt då också det här att få barn var

ännu mer vuxet...då trodde jag att hon skulle göra abort, att det inte var så stor sak och sen var det väldigt chockartat när hon sa att hon skulle behålla det (F2)./ Det var liksom inte planerat planerat, vårt första barn. Men efter en tid, mensen uteblev.... Jag köpte ett sånt här grav test på apoteket åt min fru...då upplevde man det ändå positivt att det var positivt (F5).

När barnet blir verkligt

En pappa beskriver hur han med en gång upplever barnet som verkligt.

Det var relativt omgående tyckte jag. I och med att man visste det så tänkte man nog mer på det också, då reagerar man ju mer på signaler – att M var tröttare...(F4).

Hälften av fäderna menar att det vid ultraljudet blir mer verkligt – man får då se hur barnet sparkar och rör sig inne i magen. Då får man en konkret bekräftelse.

När vi var på ultraljud första gången, det var v17 eller 18, då först tror jag man fattade mentalt. Man begriper innan att det är ett barn på väg, men man hade liksom inte fattat att det verkligen var ett liv där inne....Då såg man att det sparkade där inne och rörde sig (F1)./ Det var nog när man var på ultraljudet, det första, då började man mer förstå. Innan var det inte så mycket, då märktes det ju knappt. Då fick man ju se det på tv:n (P5)./

Några pappor beskriver hur de först får en känsla av verklighet när de kan se och hålla i barnet. De pekar på att man upplever det olika som man och kvinna. Att kvinnan mycket tidigare kan känna och uppleva det väntade barnet som verkligt.

Man läste ju mycket om hur det utvecklades, sen var det väl lite barntidningar. Det är klart att verkligt blir det ju inte förrän det ploppar ut. Det är då det berör mig mer som person, för annars är det liksom mamman upplevde jag. Hon känner ju allting...(F5)./ ...man kommer ju aldrig in på djupet som kvinnan...hormonerna och allt som förändras, vi som män måste kanske se och hålla i dom för att förstå riktigt (P1).

En pappa menar att för honom blev barnet och situationen inte verklig förrän de var på patienthotellet, där han upplevde att de var ensamma och utlämnade.

Ja, det var ju där tyckte jag som det blev verkligt, när man kände sig väldigt hjälplös. En förlösning då har man ju hela tiden människor omkring sig...man har läst allting.... Men sen när man då sitter där på patienthotellet med den här lilla varelsen då tyckte jag man kände sig väldigt utlämnad på nåt sätt (F3).

Tankar/känslor under graviditeten

De tankar och känslor som finns hos männen under graviditeten skiljer sig åt. Hälften av papporna beskriver hur de har funderat över hur de kan lösa praktiska problem.

Jag får nån sån här känsla som kanske många män får. Jaha, nu måste vi se över vad har vi för bil, har vi barnsäng...alla såna här praktiska saker runt omkring tycker jag är viktigt. Hur det är med vår ekonomi och allting. Medans M hela tiden tänker mycket mer nära...jag kanske inte är så. Efter vi var på första ultraljudet så fick jag en bok som heter "du ska bli pappa"...och den läste jag faktiskt...på så sätt, det var jag intresserad av vad händer nu och nu är barnet så stort... (F1)./ Det jag kommer ihåg speciellt var väl det kanske att nu måste vi bygga – bli färdiga med allting här för sen hinner vi inte...Det var nog nånting jag kände att när man har barn får man inte tid för nånting annat (F4).

Den andra hälften av fäderna beskriver mer en inre reflektion av något slag.

...man kände sin osäkerhet, om man kommer att bli en bra pappa och att det kändes så väldigt stort på nåt sätt att man skulle göra allting rätt (F2). Man kände väl lite så här att nu får man skärpa till sig, nu ska du bli pappa nu får du inte mesa längre...då framförallt den första tiden då var det ganska många tankar...man får väl gå in och ta lite större ansvar (F5)./ Ja, man tänker som att vem det är som kommer, vem det ska vara. Det är mycket man går tillbaks till sig själv när man var liten – blir det en liten --- till eller kommer det en --- eller hur ser den här mixen ut...det var ju bara en stor glädje och en nyfikenhet, vem det är som kommer ut (P1)./

En pappa till för tidigt fött barn beskriver hur den mycket för tidiga förlossningen gjorde att man inte hann med allt, som man kanske skulle hunnit om barnet fötts vid beräknad tidpunkt. *Man hann nog inte förbereda och ställa in sig på allt, som man kanske ska eftersom det gick så fort (P5).*

Förberedelser

Merparten av fäderna beskriver hur de förberett sig genom att delta i föräldragrupp. Två av de som inte nämner detta som en förberedelse, födde så mycket för tidigt att de i princip inte hann delta. Hälften talar om föräldragruppen som en positiv upplevelse.

...i och med att man går den här föräldrakursen så kommer ju det här med förlossning ändå...så det tyckte jag vi var väl förberedda till (F1)./ Vi var med i föräldragruppen och den var väldigt bra tyckte vi...då började man ju träffa andra som var i samma situation och då har man ju nån att prata och fundera...då kom det upp på en annan nivå...(P1).

Resten av papporna som nämner föräldragruppen, ansåg att den inte gav så mycket.

Föräldrakursen var inriktad på förlossningen...jag kan nästan känna mig sur så här i efterhand att föräldraklassen inte handlade mer om det som egentligen var viktigt...(F3). / ...vi var på föräldrakurs i X-stad...det var inget jag längtade till att gå på...tyckte att det fanns böcker där man kunde ta åt sig samma saker (F4).

Dessutom beskriver en pappa hur jobbigt han upplevde det att sätta sig in i saker som handlade om förlossningen.

Mest sånt här om graviditet. Alltså mer gynekologiskt eller vad man ska säga, jag tyckte att det var rättså svårt och jobbigt att sätta sig in i (F2).

Andra förberedelser än att delta i föräldragrupp var t.ex. att läsa böcker och annan litteratur.

Ett par fäder talar om att hustrun/sambon stod för läsningen, medan ett par andra läste mycket själv.

M lånade hem lite böcker och så där, men...det var mer hon som stod för den utbildningen. Men det är klart att man samtalade ju mycket och på det viset delade hon med sig av vad hon hade läst...jag gjorde inga aktiva eftersträvningar, gå till bibblan...(F5)./ M försökte tror jag, i och med att hon skaffade böcker och när hon läste – hon ville vi skulle prata om det...Men sån är inte jag som person alls...jag lever mycket mer här och nu. (F1)./ Vi läste väldigt mycket båda två (F3).

Ytterligare något som flera talade om som förberedelse, handlade om att rent praktiskt förbereda för barnets hemkomst från lasarettet. Medan ett par stycken berättar att de varit mer sparsamma med att köpa saker innan barnet kommit.

Vi började sätta upp barngardiner och göra vid rummen...hon ville göra det medan hon kunde och orkade, så jag ställde upp och hjälpte henne. Men jag var lite skeptisk, att det var lite tidigt...(P3)./ Vi köpte en vagn och spjålsäng och såna här saker. Lite kläder och sånt. Lånade mycket...(F4)./ Sen så var det ju lite det här att man började samla på sig grejer, försökte raggade begagnade saker (F2).

...man köpte vagn och pratade så där vad man skulle ha. Men vi skaffade nog inte speciellt mycket innan...(F2). Vi hade ju inte hunnit skaffa en pryl när S skulle komma...han kom ju två och en halv månad för tidigt. Vissa de har ju gjort i ordning barnrummet efter tredje graviditetsveckan nästan...vi är bara såna som personer att vi inte hals över huvud bara...utan vi tar det som det kommer. Det var väl gott om tid tyckte vi (P1).

Förlossningen

Pappornas upplevelser av förlossningen är väldigt gripande. Här beskrivs två av papporna till fullgångna barns berättelser, och två av prematurpappornas berättelser.

Fullgångna barn

...vi åkte in på natten för hon hade blödningar och blöda ska man ju inte göra. Två veckor innan beräknat datum, så jag var inte förberedd att nu kunde det ske.....så då kom det här klassiska "sover du?". "Nej, jag är ett nervvrak". Det hade ju gått en timme och man hade hunnit fundera och det hade börjat krypa i magen...Då ringde vi till förlossningen och åkte in framåt sextiden...Det var också en sån grej, man var lite osäker. Vattnet hade ju inte gått eller nånting sånt... Man var så pass inne i det – allting kretsade kring detta, man försökte hålla räkningen lite på minuterna, sen kom lustgasen. Sen höll hon ju min hand eller arm som kramarm, när det gjorde som allra ondast så gjorde det ont, men det var ju inte så farligt jämfört med den smärtan kan jag tänka. Sen när barnet väl kom ut så rann det ju av en lite grann, så då kom det ju några tårar – nu är det över och då kom tröttheten också. Man vet ju inte, vad händer och hur känns det? (F5).

...hon kom inte ut i den takten man hade hoppats på. När hon väl skulle ut så orkade inte M riktigt, så D:s värden började gå ner och stresshormonet gick upp... så att när hon väl kom fram så var hon väldigt medtagen. M fick bara som hastigast titta på henne, en halv minut sen tog de henne och sprang iväg, och då sprang jag med där ju...hon hade mycket koldioxid i blodet, syrebrist...hon orkade inte riktigt skrika. Så då blev det ju att hon fick ligga på neonatalavdelningen tre dygn...hon drabbades av blodförlust...De visste inte om de behövde ge henne en blodtransfusion, men det behövdes inte...när de var färdiga och tyckte att hon började krya på sig så frågade de mig, om jag visste om det var en flicka eller en pojke. Det hade

jag totalt glömt, det hade jag inte haft en tanke på. Då var man bara så mån om att det inte skulle vara nånting, det skulle ordna sig allting. Så det är lite lustigt (F4).

Prematura barn

Vi åkte ju in strax innan jul...för då fick hon en blödning. Sen låg hon därinne, och jag också, lillejulafton och julafton. Sen blev vi hemskickade...(de fick åka in till lasarettet upprepade gånger). Sen åkte vi in igen, och då tänkte man att det blir ju samma grej denna gången....men då var det ju tid.... Nånting som var mycket bra om man jämförde med de andra föräldrarna som låg därinne, vi var ju förberedda...det hade satt igång tre veckor innan hon föddes....vi var ju nere och tittade på neonatalavdelningen, vi såg ju hur det såg ut med kuvöser och alla slangar och rör och monitorer. Bara det tror jag nog hjälpte... sen var man nog chockad att nu är det tid för förlossning. ...man hann inte tänka så där jättemycket för sen gick ju förlossningen rättså fort. Vi kom in vid fyra...sen föddes hon kvart i sex....Läkaren tog henne direkt, då fick jag följa med bort till avdelningen där hon skulle ligga.... Alla som inte har sett eller känt, de har ju svårt att tänka sig...det är ett litet benrangel (P5).

Och just den här helgen när S kom hade vi planerat att vi skulle iväg och köpa en massa grejer.... Och då kommer jag ner på morgonen och så ligger M i soffan, och jag undrar varför hon ligger där. Det känns konstigt, sa hon, det moler liksom i magen.... ...vi ringde in på kvinnokliniken. "Kom ni in så får vi göra en kontroll" ...så hade det börjat öppna lite grann och det var ju tio veckor för tidigt...så hon fick först kortison för lungmognaden hos S och sen fick hon nånting för att det skulle stanna av. Så låg vi där inne och timmarna gick ju.... Jag sa att "då ser jag nyheterna med dig" och så skulle hon sova sen. Men så såg vi nyheterna och så sa hon nu har det blött...och sen på bara några timmar händer allt.... Direkt kom det ju som en oro att nu ska vi få barn...varför kommer det så här tidigt. ... det är nåt som är fel.... ...dörren står på glänt...det var nån som stod och tittade då.... ...när syresättningen gick ner såg man oron hos barnmorskan och läkarna.... ...när han väl kom så gick det så fort det sa bara blupp och så la de han på M:s bröst. Sen lyfte de bara upp han och gick iväg.... De sa "du följer med" och tog iväg pojken. Det var då jag förstod vilka som stod utanför...mänskor från neonatalavdelningen och de hade faktiskt presenterat sig på dan.... Men den tanken hade jag förskjutit.... Så tar de med sig S och så går de ut till ett speciellt rum där de skulle få

igång han.... ...och så hör jag när S skriker till och då kopplas känslorna på.... ...då släppte allt liksom jag bara stod och grät...då frigjordes alla känslorna i ett svep (P1).

Av de pappor jag talat med är det en som inte varit med om ”normal” förlossning, utan vars sambo förlöstes med hjälp av kejsarsnitt. Detta gör situationen extra speciell, då allting går väldigt fort.

Allt var bra ända tills hon fick väldigt ont i magen.... Hon fick havandeskapsförgiftning.... Vi åkte in och fick det konstaterat ...detta var vecka 29. ...hon fick stanna kvar då. Sen på söndagen var det dags. De gav ju kortisonsprutor för barnets skull, då var det 29+3. ...Det var liksom inga klara besked...så vi visste väldigt lite, hon fick ju stanna kvar där. Jag åkte hem för vi bor rättså nära. Hon var där hela lördagen, och så åkte jag hem på lördag kväll. Sen ringde hon på förmiddagen på söndagen då, ...hon blödde lite grann, så jag åkte in. Sen kom läkaren, och de konstaterade att det var nog moderkakan som började lossna och därför började det blöda. Och när de konstaterade det så var det operation direkt – akut kejsarsnitt. Det tog inte mer än tio minuter efter det att de konstaterade det, så var hon på operationsbordet och tio minuter till så var D ute. Det gick jättesnabbt. Det var både roligt men också jättejobbigt att det kom så tidigt. Man tänkte ”hur ska hon klara det”, men jag var nog inne på att hon kommer att klara det (P2).

Redo att bli pappa?

Huruvida man kände sig redo eller ej att bli pappa, var en följdfråga som ställdes till sex av papporna. Hälften tyckte sig vara redo. Man beskriver här att man tycker sig ha mognat tillräckligt och att det kändes väldigt naturligt.

Eftersom vi hade planerat innan att vi skulle ha barn, så kände man ju sig redo för det, jag tror inte att man hade mognat mer på de tre sista månaderna än man gjorde när hon väl föddes (P5)./ Jag måste säga att det kändes inte alls som en pompös sak liksom, utan det föll sig liksom väldigt naturligt (F4)./ ...det kändes väldigt rätt på nåt sätt...det kände man kanske inte då när hon kom precis utan kanske lite efteråt (F2).

Den andra hälften ansåg sig inte vara redo när barnet kom. Man beskriver det som väldigt osannolikt att man skulle kunna känna sig beredd på att bli pappa då.

Jag vet inte om man som man kan känna sig...M har ju haft nio månader...hon har känt sparkarna och det har växt inom henne. Hon ser liksom förändring och hon har den förberedelse-

tiden (F1)./ Ärligt talat så vet jag inte hur man skulle kunna förbereda sig heller...jag gick ju in i de här gigantiska projekten för att vara förberedd...alla sa till mig att du kommer aldrig att kunna förbereda dig för detta (F3)./ Vi tänkte kanske att i v 34 eller 35, i och med att tvillingar ofta föds för tidigt. Tanken var ju hela tiden långt framåt, det var ju uträknat till första december.... Men jag var inte beredd på att blir pappa i augusti (P3).

Barnets tillstånd

Vad gäller hur barnet mår efter förlossningen är det några pappor som spontant har berättat om detta. Tre av dessa fäder har fått mycket för tidigt födda barn, där komplikationer är långt vanligare än när barnet föds vid beräknat datum. Papporna till de prematura barnen beskriver sina upplevelser lite olika.

Läget var stabilt nästan hela tiden. Hon hade förändringar på ögonen, men det gick ju tillbaka. Sen hade hon hål på hjärtat, kamrarna och förmaket. Två hål, men de växte igen. De sa "växer det inte igen så blir det operation", och de sa att det var som att ta bort en leverfläck. Så pass vanligt att göra de operationerna. Hela tiden fick man ju ny information så man kände sig rättså lugn. Allting gick bra där inne (P5).

De kallade henne för en rak prematur. Inga komplikationer, men det var lite jobbigt ändå. Vi fick vänta lite på vissa saker, som t ex när vi upplevde att hon inte kunde syresätta sig ordentligt. Då var hon tvungen att få lite syrgashjälp...då ville dom plocka bort syrgasmätningen och allt sånt här...kändes som att de inte ville lyssna på oss (P2).

De körde ut mig direkt, det var jobbigt. Han kunde inte andas själv, han orkade inte andas själv. Då satte de in respiratorn, det var jobbigt. Jag är väldigt glad att min fru inte såg.... ...detta var på onsdagen, sen kopplade de ur det på söndagen. Då klarade han det igen och behövde bara syrgas. ...bakslagen vi hade, hade vi under tiden han var på sjukhuset. ... Det som var bra med S var att han inte var sjuk på hela första året.... Vi är helt övertygade om att det är därför han har hämtat sig så snabbt (P4).

En pappa till fullgånget barn beskriver hur han upplevde det när hans dotter blev medtagen efter förlossningen, och fick vara några dagar på neonatalavdelningen tills läget hade stabiliserats.

...hon hade mycket koldioxid i blodet...hon var lite medtagen och trött. Hon orkade inte riktigt skrika. Så då blev det ju så att hon fick ligga på neonatalavdelningen tre dygn. Hon drabbades inte av några skador, men av blodförlust. De fick klippa navelsträngen innan hon kom ut.... ...jag sprang efter där när de skulle ventilerade henne så jag stod och tittade och jag var rätt uppstressad.... ...inte så för personalen att de upplevde någon panik. Men som förälder kände man ju. ...Sen kändes det helt lugnt, nu var hon under observation, max observation man kan få. Så då kändes det inte alls. Väldigt bra barnläkare, han var väldigt lugn (F4).

Att hantera stressen

Fyra av papporna till de för tidigt födda barnen, berättade om hur de i denna oväntade situation kunde hantera stressen. Ett par pappor beskriver hur de "bara" tog sig igenom det, för att det inte fanns annat att välja på.

...det var ju bara att gilla läget. Det hände och så fick man ju tänka efter sen.... På nåt sätt känner jag att jag bara kliver in, och så går man igenom det. Man kliver in och tar över och sen så...det var inte tal om något annat för man var där (P2)./ Det är så svårt att säga hur man klarar av det, man bara gör det. Man ska klara sig liksom. ...Vi stöttade nog varandra. Jag blev den svagare efter hand som tiden gick. Efter allt det här tuffa, att jag inte ville visa något då när M var så dålig. Då ville jag stötta henne (P3).

De två andra beskriver situationen som lite mindre påfrestande.

Jag tror nog att jag är ganska stresstålig först och främst – som person. ...Jag vet inte om det kändes som att det var så farligt stressigt. Det gick så fort och kom så fort på, så man hann inte bygga upp så mycket stress...sen kom man förbi det, för de hittade ju ingenting (P1)./ Eftersom allting gick så bra så behövde man nästan aldrig stötta varandra, hade nånting gått illa hade det varit en annan sak. Vi var inne hos någon kurator eller psykolog, men de tyckte nog vi var dumma i huvudet för att vi tyckte att allt var bra. Då är det ju egentligen ingenting att gå och oro sig över...(P5).

Den pappa till för tidigt fött barn som inte nämnts ovan, beskrev inte hur han klarade av den akuta situationen. Men däremot talar han om hur han upplevde det efter några veckor.

Jag var med på sjukhuset en månad, sen ville jag gå tillbaka och jobba för situationen var så jobbig. För att jag skulle kunna skingra tankarna, så ville jag gå tillbaka till jobbet. Så jag jobbade halvtid i två veckor. ...Sen var ett annat sätt att bearbeta det att skriva... (P4).

Det nya livet – med barn

Sondmatning och amning

De upplevelser dessa tio fäder har av den första tiden, vad gäller amning, skiljer sig åt. Papporna till de för tidigt födda barnen har en helt annan utgångspunkt än vad papporna till de fullgångna barnen har. Detta beror på att ett mycket för tidigt fött barn inte kan ammas från födseln, utan får i början näring via sond. Sondmatningen är något båda föräldrarna kan göra, till skillnad från amningen. Vanligt är att amning tar vid när man kan sluta ge mat via sond.

Alla papporna till de för tidigt födda barnen beskriver hur både de själva och deras partner kunde ge mat via sond, och vilken innebörd det fick för dem i kontakten med sina nyfödda barn.

Det var nåt speciellt. Normalt så föds barnet sen är det mamman som ammar, och det är mamman som har den fysiska kontakten. Barnet blir ju beroende av mamman mer än pappan...man får inte riktigt på samma sätt en roll. Man får en roll kanske genom mamman, men man har inte den fysiska kontakten.... ...man får en annan roll så här för det är ju sondmat (P1)./ Sonden delade vi på. Man hjälptes åt, så det var ju rätt viktigt. ...där har jag ju klart fått en fördel. Jag kunde ju ha honom lika mycket som M. Däremot när det är fullgånget, ofta när de ska amma, då är det bara mamman ju. ...Så jag kan ju säga att jag har ju fått...kontakt från början, i och med att han var så liten. Så det blev ju lika mycket jag som henne ju (P3).

När amningsperioden sedan tar sin början så är det två av papporna till prematurer som berättar att amningen inte fungerat, för att mjölken sinat när barnet inte kunnat äta.

...jag har för mig att jag hjälpte till redan då när hon började amma, för det hade börjat sina. Hon pumpade ju på sjukhuset, sen sparades ju det. Men sen började det sina och hon fick mat på flaska. Det fick ju jag hjälpa till med så jag kände nog inte av amningen så (P5)./ ...hon kom igång och pumpade, men det sinade sen...D hade så svårt att amma och suga tillräckligt så den stimulansen blev för lite, så det sinade till slut. ...D fick även blodbrist...hon blev väldigt trött så hon orkade ju inte äta så snabbt.... Sen skulle hon då äta varannan timme på natten i början. Vi var ju uppe dygnet om och tog varannan gång, det var skift och vi hjälptes åt väldigt mycket. ...jag tror att det har påverkat vår relation...(P2).

Vad gäller de andra tre prematurpapporna, så har hustrun/sambon senare haft en fungerande amning. Två av dem kommenterar inte detta alls, medan en pappa uttrycker att det var jobbigt att inte kunna komma nära sin son.

11 juni släppte han syrgasen, efter det började M försöka amma. Sen ammade M alltid. ...när det var sondmat hjälpte jag ju till, men vi fick aldrig S till att äta välling så den biten var jobbig för mig. Jag fick inte kontakt med S egentligen förrän M slutade amma, då började jag känna att jag var pappa. ...så fort jag höll honom så skrek han i början och det var jättejobbigt. Vid sondmatningen kände jag en närhet, men sin kom det av sig när man kom hen. Sen ammade hon ju i ett och ett halvt år (P4).

Av de fem papporna till de fullgångna barnen, så beskriver alla utom en att amningen har fungerat. Ett par av dessa fäder talar om amningen som naturlig och beskriver att man själv har en annan roll. Amningsperioden ses som ganska avlastande och behaglig.

...vi brukar skämta därhemma ibland om marktjänst på en flygplats. Då finns det ju personal som bär väskorna och allting runt omkring, lite så har jag väl känt min roll då. ...jag var glad över att kunna få hjälpa till och utföra marktjänst, springa med kräkhanddukar och försökte hjälpa till...(F1)./ ...jag tyckte att det var rättså skönt för egen del, att det var avlastande och behagligt. Nästan lite slappt. Lite är det ju att man kommer inte så nära barnet direkt i början, i och med att jag kan inte ansvara för att hon blir mätt när hon gråter på samma vis. ...Man kan slappna av, man överlämnar det matansvaret till mamman (F5).

En annan pappa till fullgånget barn beskriver lite skämtsamt hur man som pappa är femte hjulet.

Det är ju ändå så att det är mamma-barn relation, men det måste man vara medveten om att man är femte hjulet. Det är så oerhört tät relation mellan mamma och barn. Jag kände mig rätt förstående över den situationen, vi var ju två som var sidosatta. Det var jag och hunden, så vi fick kampera. Vi tyckte synd om varann (F4).

Den pappa som levde i relationen där amningen inte fungerade, beskriver hur besvärligt detta var och att det påverkade familjen mycket den första tiden. Deras pojke är född i november, och inte förrän framåt april-maj upplever han att den värsta krisen börjar lägga sig.

Sen hade vi det ganska tufft, för att amningen fungerade liksom inte alls. Det var en kontinuerlig mardröm. ...det blev jobbigt för M, min fru, för hon ville det här mycket med amning. ...och då blev hon, ja, deppad och nedstämd. Det var jobbigt för henne för då kom det här

med pumpningen. Hon satt ensam och pumpade på natten. ...det är sånt tryck på amning och bröstmjölk...man känner att om man inte ger bröstmjölk, så är barnen dömda för livet. ...det blev ju så att hela hennes liv handlade om att pumpa och att ge på flaska. Hon orkade inte mellan det. Det var i princip de stunderna som hon tog hand om S, så det blev ju mycket jag och S den övriga tiden. ...när M vilade så låg han på mig och sov. Så jag kom nog in på ett annat sätt ändå. Om amningen hade fungerat perfekt...så tror jag nog att jag hade varit mindre involverad, men nu kändes det här nästan som nån sorts liv och dödssituation för oss båda.... ...april-maj började den värsta krisen för oss trappa ner. Jag var orolig för henne...sen så började det på nåt sätt komma en vardag...M började få lite bättre distans till det här med amningen (F3).

Stöd utifrån

Prematurpapporna är de som spontant har berättat om det stöd man upplevde från omgivningen, dels från sjukvården men också ifrån den egna familjen. Två av papporna som beskriver stödet ifrån sjukvården pekar på det värdefulla i den tid man tillbringade tillsammans med barnet på sjukhuset. Då fick man lära sig ta hand om sitt barn, och kände sig trygg när man åkte hem.

...men sen, det kan man säga att det var fördelen att det blev för tidig födsel, att vi var så väldigt länge på sjukhuset. För under den tiden så hann vi vänja oss. Se och lära oss jättemycket hur man tar hand om ett barn. Där hade vi ju all hjälp vi kunde få, och lång tid att lära oss. Och lära känna hennes signaler, hur hon reagerade. Bara det att klä på och av, byta och sånt det blir ju rutin så det var inga problem (P2).

En av papporna beskriver hur kontakten med spädbarnsverksamheten underlättade för dem.

...vi fick kontakta spädbarnsverksamheten om vi ville, men det var först senare. M kände att hur ska jag kunna tolka D:s signaler, hur ska vi göra...lite sånt. ...Men de var jättebra att prata med, och när vi berättade hur vi upplevde D, så kunde dom säga "men vad gör ni då?". "Då gjorde vi det" och "jamen, vad bra då ser ni ju signalerna". Så M förstod att det här fixar vi, hon kunde se att hon redan hade förstått en massa saker och då kunde hon fortsätta att lära sig. Så det hade vi stor hjälp av (P2).

Stödet ifrån den egna familjen beskriver två pappor.

...Eftersom det är svärföräldrarnas första barnbarn...de är pensionärer bägge två och tycker att det är väldigt kul. Så min svärmor har kommit en dag i veckan och varit hemma hos oss, och hjälpt till med S. Nä, två dar i veckan (P1)./ Svärmor och svärfar, och mamma och pappa kom ner så mycket de kunde och stöttade oss. De försökte komma två dagar per vecka. ...Svärfar tog över i huset, så det stod inte tomt. Han skötte hela den biten (P3).

Att "landa" som familj

På frågan när man upplever att man "landade" som familj efter den stora förändringen, svarar papporna på två olika sätt. Hälften av papporna svarar att detta hände tidigt, antingen med en gång barnet fötts eller bara en liten tid efter.

Jag tror att det var i och med att hon föddes, då började man nog tänka om – att nu är vi tre.... Från det att hon föddes så fick man ju tänka om. Nu är där en till att ta hänsyn till (P5)./ Nej, det har känts så från början. Jag har aldrig tänkt, det har varit naturligt och man har smält in i det liksom. Och det har funkat. Väldigt, väldigt enkelt på nåt sätt. Det har gått smidigt, man har inte behövt diskutera – ska vi göra så eller så, utan man har haft ganska samma värderingar (P1)./ Nej, det har nog funnits hela tiden. Sen gör vi andra saker som föräldrar.... Vi kände ju varandra väldigt mycket, och både M och jag är väldigt kärleksfulla. Vi knöt S till oss väldigt fort båda två rent fysiskt.... Vi har alltid haft närheten till varandra (P4)./ Nej, det tror jag var ungefär samtidigt (som han "landade" som pappa). Det var när man kom hem från sjukhuset (P2)./ Man var ju lite så, när man hade lagt henne på sängen. Jaha, nu var det bara vi, nu är det ingen annan som hjälper oss längre. De är så små.... Sen jonglerade man ju ganska bra med dem efter ett par veckor (F4).

Den andra hälften beskriver hur det tagit mycket längre tid att finna sig tillrätta i familjelivet. *Sommaren efter. Han är ju född i augusti, ja nästan ett år efter, då började allting. Man kunde vara ute i trädgården, ta med han ut på ett täcke. Då började det komma lite mer att vi var en familj. Innan var det så himla svårt, allt var så osäkert (P3)./ Men sen på hösten var det ju pappa som arbetar på nåt sätt, det var ju nästa projekt så att säga. På hösten där föll alla pusselbitarna på plats. Även med familjen, för då kom ju det här med dagmamma in i bilden. Man hittade lämna- och hämta rutiner (F3)./ ...det var under det här året och i samband med föräldraledigheten. Ja, att man förstod vad det innebar och var så koncentrerad på samma saker. M pluggade i och för sig.... För annars var det svårt att förstå riktigt vad M*

menade med olika saker hon sa. Var det bra eller dåligt när hon sa nån observation? Man kunde förstå vad hon menade...(F2)./ Vi har blivit lite mer hel som familj tycker jag...jo vi har hittat en rytm på så sätt...det finns en vardag som vi vet hur den ser ut.... Den rytmen finns ju där i våra liv på nåt sätt, den är ju väldigt viktig för S.... Men vad gäller min och M:s relation då i det här så...vi har fortfarande svårt att hitta tiden tillsammans (F1)./ Hon var kanske ett år då, man började få lite koll på livet igen (F5).

Parrelationens utveckling

Merparten av papporna beskriver hur relationen förändrats pga att man har mycket mindre tid för varandra. Och de menar att tillvaron är mer ospontan när man har barn.

Kärleken är densamma, men livet har förändrats. Man har inte lika mycket tid för varandra. Jag uppskattar min fru jättemycket, och jag känner att det är ömsesidigt. Jag skulle aldrig kunna tänka mig att leva på något annat sätt. På nåt sätt när vi väl träffas är det kvalitativt. Vi hittar på saker...det viktigaste är att man har kul tillsammans.... Då kunde man bestämma sig över en timme.... Innan hade man ju egentligen inget ansvar, man hade ansvar för sig själv (P4).

Några av dessa pappor beskriver det som mer påfrestande att man har så lite tid.

Den har förändrats jättemycket, mycket beroende på att man inte alls har samma tid tillsammans. S är ett intensivt barn och han tar all tid som är vaken. Han somnar vid åtta sådär, så först vid åtta kanske halvnio som man får tid tillsammans på dan. Och då har man jobbat...och är trött och då har man liksom inte ork...så visst påverkar det relationen helt klart. ...det är inte så mycket tid för närhet mellan mig och M. Det är klart att det påverkar relationen ...ur negativ synvinkel då. Sen blir ju relationen annorlunda eftersom man blir familj, och det ser jag som väldigt positivt då. Man blir lite mer hel som familj (F1).

Tre av papporna tar inte upp tidsbrist över huvudtaget. De beskriver spontant hur deras relation blivit bättre, och hur man har kommit varandra närmare.

Den blev nog bättre efter, jag tror det. Den var ju bra innan också. Men man kom varandra närmare på ett annat sätt. Man var därinne först i två månader på sjukhuset, man kom nog varandra närmre bättre efter det (P5)./ Jag tycker att det är mycket tätare nu, att vi har gått in i det mer att det är vi tre. Man har mer förtroende för varandra.... Nu har man annat ansvar inför varandra och för att vi ska må bra båda två.... Och nu är det ju det där att i och

med att det är så koncentrerat kring D på nåt sätt, så är det mycket lättare när man pratar om det och det blir ett förtroende. Man märker att andra inte förstår vad det handlar om (F2)./ Våldigt bra. Jag sitter och tänker om jag ska säga bättre för den har ju alltid varit bra. När vi fick S så hade vi varit gifta i tio år, och vi hade varit tillsammans ännu längre. Och vi funkade väldigt bra tillsammans. Hade vi inte haft det att stå på när det gungade så vet jag inte hur det hade slutat. Det vet man ju att många skiljs ju första året om det blir riktig kris. Men vi tog oss igenom det och nu på nåt vis när vi har börjat hitta en riktig vardag.... Det känns som nånting har lagts till, så jag upplever det som bra (F3).

Olika som personer/könsskillnader

Några av papporna beskriver spontant hur man kan uppleva sig och partnern som olika som personer. Man själv har vissa egenskaper, medan partnern har andra.

Det blir nog det här rollspelet som M och jag har. Eftersom M är på ett visst sätt så måste jag komplettera henne, och M är inte så sträng. Då tror väl jag att jag behöver ta den rollen lite grand för att markera gränser tydligare då. Så jag är väl ganska sträng (F1)./ Man är olika som personer. Behöver inte just vara för att man är mamma och pappa, men som personer är man olika. Man gillar ju att göra olika saker och har olika mycket tålamod, det märker ju D då också och väljer den hon vill göra saker med (P2)./ Vi är lite olika som personer, hon är mycket mer rakt fram. Jag är lite blygare. Jag har kanske svårt för att säga ifrån, jag är inte den som sticker taggarna utåt.... Hon är mer, och det är ju rätt så skönt, annorlunda. Hon sätter mer gränser och vi kompletterar varandra rätt bra (P3)./ Jag tycker att M är för snäll och det har jag sagt. Hon har för långt till sin gräns för vad S får göra. Där känner jag att det är ju mer min roll att sätta gränser (P4).

Två av papporna beskriver också hur man gör olika saker med barnet. Den ena av dessa po-
ängterar könets betydelse för vad man gör tillsammans.

Man märker att han gör vissa saker med M och med mig gör han vissa saker. Vi kan ju vara lediga och leka, det kanske inte M gör. Men M hon bakar och lagar mat och han är med på sånt. Han gör mer sånt med M än med mig, jag kanske leker lite mer med honom. Och M läser mer böcker med honom (P1)./ Som pappa tror jag att man är lite lekledare. Det tror jag är viktigt, vi leker med tåg och så. Man är mer lekledare som pappa...mamman är viktig för tryggheten...vi pappor håller igång på ett annat sätt än vad mammor gör (P4).

En av papporna pekar också på att man är lika inför barnet. Om barnet känner sig otryggt så kan det gå lika väl till pappan som till mamman.

För oss spelar det ingen roll vem som är hemma, om han gör sig illa och ska ha tröst.... Vi har kompisar där pappan inte ens kan trösta barnet längre. Pappan har kanske haft tio föräldradagar spridda på ett år...(P1).

Och en pappa till fullgånget barn beskriver den skillnaden han upplever mellan könen.

Det är ju så mycket diskussion det här om att det ska vara jämställt, det är nåt parti som vill att man ska ta ut föräldraledigheten fifty-fifty helt och hållet. Men det är ju helt...förhållandet mellan S och M det första året är helt annorlunda än med mig och S. Och det är det pga att S har legat nio månader och hört hennes hjärtslag och hon ger honom mat. De har en helt annan närhet än vad S och jag kan ha första året. Så han är i mycket större behov av mamma (F1).

Vad man upplever som roligt

Då barnen nu är mellan två och fem år gamla, beskriver de flesta papporna möjligheten att kommunicera mer som väldigt roligt. Barnen förstår mycket, språket har börjat utvecklas allt mer och man kan nu i många av fallen resonera på ett annat sätt än när de var mindre.

...för ju större hon blir...man kan liksom kommunicera mer.... Det är ju väldigt roligt när man har gemensamma saker, gemensamma erfarenheter. Det tycker jag är väldigt kul att kunna backa och kommunicera om händelser. Man kan säga till henne "när det och det hände" så fyller hon i med något ord...(F2).

En pappa uttrycker sin glädje över att vara en familj.

Sen är det roligt det här också att känna att man är en familj, att göra saker tillsammans hela familjen är jätteroligt. En dimension till i livet (P2).

Kvällsrutinerna är ytterligare något som nämns som roligt och berikande. Ett par fäder talar om detta som deras uppgift, och att det är något man ser fram emot att göra.

...det brukar vara jag som lägger S. När han lägger sig så brukar jag lägga mig med honom, och det är också såna här stunder som jag jättegärna gör för jag får så mycket ut av det. Först brukar vi prata lite om vad som hänt på dagen...sen brukar vi be tillsammans. Vi ber alltid på kvällarna. Så brukar man fråga vad man ska be för, då kommer det alltid nån rolig...ibland ska man be för nallen och ibland för kusinerna, eller barnen på dagis (F1)./ Roli-

gast är det på kvällarna, det här med lägningsprocessen vi har. Där har vi det väldigt lekfullt, vi "busar på sängen" som vi brukar kalla det. Vi har då en lekstund tillsammans och sen läser vi böcker och plaskar. Är det en jobbig dag kan jag komma på mig själv med att se fram emot det. Den stunden har vi då på kvällen och det tar en timme – roligt (F3).

Vad man upplever som jobbigt

På frågan om vad man numera upplever som jobbigt har männen haft lite olika tankar. Här väljer jag att redovisa pappor till fullgångna barn för sig, och pappor till för tidigt födda barn för sig. Detta pga att förutsättningarna i vissa av dessa fallen är så speciella.

Några av papporna till de fullgångna barnen nämner ansvar som ibland jobbig del av föräldraskapet.

Jag kan tycka det är lite jobbigt om jag har hela ansvaret själv en längre tid. Om vi tar en dag till exempel: om jag lämnar på dagis och ska hämta också, och M inte kommer hem på kvällen. Då ska jag fixa maten, man själv är lite trött efter jobbet och D är trött efter dagis och så blir det konflikter inför läggningen och så där. Det tycker jag nog är rätt jobbigt (F4).

En pappa beskriver istället hur han upplever morgnarna som jobbiga, för att man har en tid att passa.

På morgnarna, för då har man ju en tid att passa och då kan han vara lite trött och tjurig. Ett litet barn kan man ju inte driva på, det tar lite tid för ett barn. Det är inte som man säger till en vuxen "ta på dig nu och gå ut". Han har ju lite omvägar för att komma dit. Det kan vara stressande, så det är väl jobbigt(F1).

En annan beskriver hur det är som jobbigast när deras pojke är sjuk och man inte får sova på nätterna.

Och det är som jobbigast, när han är sjuk och på nätterna när man inte får sova. Även om man sänker kraven (F3).

Papporna till de för tidigt födda barnen har egentligen ingen gemensam nämnare för vad de tar upp som jobbigt idag, förutom att två av papporna hävdar att det egentligen inte är något som är besvärligt. En av dessa fäder har för ett par månader sedan fått ett barn till.

...nu är det mest roligt. Nu när man har fått en till så får man inte sova så mycket om nätterna. Det är väl det jobbigaste eftersom man då ska upp och jobba, men annars är det mest kul (P5)./ Jag vet inte om man har nån slags inbyggd föreställning om hur det ska vara, och så är det mycket lättare än så. Så jobbigt tycker jag faktiskt ingenting har varit (P1).

En pappa beskriver sina långa arbetsdagar som påfrestande, då han inte hinner träffa sin pojke så mycket.

...jag jobbar mer, ganska mycket mer än heltid.... ...nu sista tiden har jag gått när han sover och kommit hem efter han somnat, och det är rätt jobbigt (P4).

Speciellt för föräldrarna till de för tidigt födda barnen, är de problem som den så tidiga födseln kan ha fört med sig. En pappa beskriver hur den shunt som hans son haft inopererad sen födseln slutar fungera. En annan beskriver hur jobbigt han upplever sin dotters magproblem som hon haft sen födseln, och som man aldrig hittat någon förklaring till.

...men så på hösten blir han dålig igen. Vi fattade inte vad det var, han började kräka och blev lite apatisk. Då visade det sig att den här shunten hade gått sönder.... Han blev nästan medvetslös och då var det in på sjukhus igen.... Då var man ju tillbaka i de här gamla, då rasar kortleken totalt igen. Man hade börjat komma på fötter och allting började flyta jättebra...det tog jättehårt. Ska det aldrig ta slut (P3).

Det med maten är ju det jobbiga ur den medicinska synpunkten.... Får hon för mycket stimulans blir hon stirrig...går upp mycket i varv och sånt.... Det är ju därför vi har valt en dagmamma som bara har några stycken i stället för en dagisgrupp där de är tio (P2).

Pappaledighet

Sex av de tio pappor jag talat med har haft en längre sammanhängande pappaledighet på mellan två-åtta månader. Fem av dem är fäder till fullgångna barn och en av dem pappa till prematur.

M var hemma i sex månader och sen var jag hemma i fyra månader. Då började han krypa och så småningom gå, då hände det väldigt mycket ju. Man märker att man blir ju gud liksom, men det tror jag att det upplever alla som är hemma (P1)./ Jag blev ju pappaledig tre månader, för M tog upp studierna igen. Vid nio månader. Där har man ju vissa ögonblick man kommer ihåg, då gick man ju in i den här papparollen mer, för då var man ju tillsammans

dygnet runt. Då var det ju jag som tog ut henne på stan, man gick till föräldragrupp och barncafé (F5)./ Jag behövde den tiden, känner jag väldigt starkt – de här åtta månaderna. Att det blev en rutin som var han och jag. Man kommer ju in i hans rutin väldigt snabbt, och jag behövde koppla bort det andra helt och hållet – mentalt också. Kunna ägna mig helt åt, vad innebär nu detta och vad händer nu, vad är det som är på gång...jag hittade också en egen rytm och vardag i detta på nåt sätt. Jag hittade mina stunder i det nya på nåt sätt.... Så dom åtta månaderna var mycket bra, det kändes (F3).

I ett par av fallen där man inte tagit ut någon längre pappaledighet är skälen på något sätt arbetssituationen.

Jag var bara ledig i två veckor, men nu på senare tid har jag försökt ta en vecka då och då. Jag ångrar det lite att jag inte tog en mer sammanhängande tid. Men samtidigt när man har den rollen som jag har, när man är chef, så är det svårt att ta ledigt. Och framför allt när man inte är sin egen chef, då gäller det att man har en väldigt accepterande chef och det hade jag inte på min dåvarande arbetsplats.... Jag hade planerat att jag skulle vara hemma i tre månader men jag fick inte.... Det är svårt, för man vill ju gärna komma tillbaka... (P4)./ Nej, för jag skulle byta jobb. Och precis när hon kom hem, veckan innan så började jag jobba på ett annat ställe. Då funkade allt så pass bra så då tyckte jag att jag lika bra kan börja jobba igen.... Men jag har ju varit pappaledig sen dess, man tog ut nån dag här och där (P5).

En pappa beskriver att när han skulle varit pappaledig så gick företaget i konkurs. Han kunde vara hemma med sin dotter under en tid genom att utnyttja semestern istället.

...då gick företaget i konkurs, det var bättre att plocka ut semestern och allt det här istället. Jag har kvar min föräldraledighet, jag ska utnyttja den senare (P2).

Ytterligare en pappa nämner inget speciellt skäl till att han inte haft en längre pappaledighet.

...de här tio dagarna fick jag ju ha då.... Sen har jag ju varit pappaledig nån gång till efter, och jag tänkte att jag skulle försöka ta ut två gånger om året nu framöver, man har ju de här dagarna så länge de varar upp till åtta år. Jag tänkte ta en vecka på våren och en på hösten, och dagarna räcker till tre fyra gånger (P3).

Två pappor beskriver vilken ”chock” de upplevde de första veckorna under sin ledighet.

Jag är en sån där energisk typ som jobbar mycket och engagerar mig mycket. De första veckorna jag var hemma hade jag jättesvårt att hitta eller få ro på nåt sätt, att vara hemma och

bara umgås med S.... Efter tre veckor, när jag hade varit hemma, då på nåt sätt kunde jag känna mig hemma i den rollen. Vi kom på att vi kunde gå till badhuset och bada, det var kul och S tyckte det var jättekul...det var en sån grej ”men vi kan ju använda tiden till nånting, vi kan ju hitta på saker” Så det uppskattade jag faktiskt jättemycket (F1). / Men första veckorna när man var pappaledig, alltså den normala pappaledigheten. Det tog nog en vecka där, det var som en chock hur allting var. När man satt och åt frukost måste man planera lunch, och när man åt lunch måste man planera mellanmål – man fick liksom tänka steget före hela tiden.... Efter nån vecka så hade man den här rutinen, man hade full koll liksom. Man kunde åka iväg och bada och träffa andra. Det funkade, det var en kul tid... (P1).

En pappa som var pappaledig över sommaren med sin 1,5-åriga dotter, beskriver hur han befann sig i en påfrestande situation utan jobb. Istället lyckades han finna en ny trygghet i rollen som pappa.

...men framförallt var det det, att jag hade slutat ett jobb och hade inte något nytt på gång. Då tänkte jag så, att istället för att känna att jag har ett viktigt jobb som min trygghet...att det är D som gäller istället. ...kände lite innan att det viktigaste var att man var nånting på jobbet...men under den tiden var det viktigaste att jag var pappa (F2).

Framtiden

Där tid fanns fick fäderna svara på frågan om vad de har för tankar inför framtiden. Alla fäder till de för tidigt födda barnen berättade att man funderar över, om den mycket för tidiga födseln kan få några konsekvenser i framtiden. Man tänker på hur det ska gå när de blir lite större, om det kanske blir problem när de börjat skolan.

Jag ska ärligt erkänna att jag är lite orolig fortfarande...om där har blivit några men i och med att han föddes så mycket för tidigt. Han fick det här med blödningarna och man är orolig att han inte ska klara skolan. Man märker inget på honom nu...men man undrar ska det fortsätta eller visar det sig när han blir lite större (P3).

En pappa till fullgånget barn samt en pappa till prematurt barn, talar om sin oro inför den mobbing som barn kan utsättas för i skolan. Om rädslan att det egna barnet ska bli utsatt. *Det är ju mycket med mobbing...barn kan ju vara otroligt lea. Får de reda på att han har varit för tidigt född och att det har varit det och det, man ser ju den bilden framför sig att han lätt kanske blir utstött. Han är ju väldigt liten för sin ålder... (P3)./ Min största skräck är nog*

att hon skulle drabbas av mobbing i skolan, det är ju tyvärr så att vissa barn blir tyvärr hackkycklingar. Många gånger är det ju barn som kanske är lite försiktigare...tacksamt objekt (F4).

Tankar inför att lämna sin dotter på dagis är något som upptar en pappas tankar.

Ja, det är ju det här med att hon ska börja på dagis snart. Man märker ju att vi släpper bindningen till henne lite grann, samtidigt som man tänker på henne hela tiden (F2).

En annan pappa har planerat att gå ner i arbetstid för att bättre hinna med familjen och det arbete han utför i en kyrka i området.

Jag kommer att gå ner i tjänst i höst, jag kommer bara att jobba 80%, just för att frigöra mer tid här hemma och så i kyrkan jag är engagerad i. Få loss en dag i veckan. Så det innebär ju en prioritering av familjen. Det blir bra tror jag...(F1).

Att det är så vanligt att ungdomar flyttar utomlands är något som bekymrar en pappa.

Ja, jag har tänkt så där ibland, nästan känt lite skräck för ja det är ju så nuförtiden att barnen flyttar utomlands, studerar i USA. Sedan flyttar de till andra världsdelar, sen ser man inte dem. Det är väl det som jag känner mest, skulle vara hemskt. Jag vill att hon ska bli en självständig individ på alla sätt, men inte så att vi tappar kontakten...den relationen till min dotter är mycket viktigare än relationen till andra släkten i övrigt och så (F4).

Faderskapet och den personliga utvecklingen

Att "landa" som pappa

Upplevelsen av när man "landat" som pappa är olika. Några av papporna till de för tidigt födda barnen, samt en pappa till fullgånget barn beskriver att det gick fort.

Innan...ja, på nåt sätt när hon var gravid. För mig...det är en roll som jag har sett fram emot. På nåt sätt så kände jag mig som pappa från början. Jag har aldrig funderat på det, det har bara varit så (P1)./ Det har liksom fallit sig naturligt också hur man ska vara som pappa. Jag har alltid velat ha barn, för länge sen. Jag var ändå 36 när D kom. ...På nåt sätt så hinner man också under graviditeten även om vi hade bestämt det innan (P2)./ Svårt att säga. Det blev nog i och med att hon föddes och man fick hjälpa till i början med allt. Man kände sig mer viktig då. Det var nog under tiden vi var på sjukhuset tror jag som man växte in i rollen.

Sen har det bara blivit bättre och bättre... (P5)./ Ja, en vecka – en och en halv vecka sen vi kom hem. Sen var det som vanligt, då var det inget...då var det detta som var det vanliga (F4).

Några av papporna till fullgångna barn beskriver hur det för dem varit, och är, en process att ”landa” som pappa.

...jag kände det att de tre första månaderna kände man sig väldigt harmonisk och tyckte det var jätteroligt samtidigt som det var mycket att stå i...så...dels var det under de tre första månaderna och sen när man blev pappaledig, för då hade man mer tid tillsammans (F2)./ Det är klart att det kommer väl lite grann successivt, mycket blir ju en vanesak så småningom.... Idag kan man ju säga att nu har man landat. I och med att man var hemma i tre månader så fick man en liten annan inblick, sen började man ju jobba...och började komma tillbaka till det. Det börjar pusslas hop de olika bitarna. Hon kanske var ett år då, när man började få lite koll på livet igen (F5)./ Gör man det nånsin? ...visst får man rutin på det och man får ju en känsla av att man behärskar det. Men inte att man landar helt i rollen det kan jag inte säga att jag...det kan jag väl inte säga att jag fortfarande gjort (F1).

En pappa till fullgånget barn beskriver hur han, när han påbörjar sin pappaledighet, landar i rollen som pappa.

För min del kom den stora vändpunkten när jag var pappaledig, det var jag från januari till den första september. Och tack och lov får jag nog säga, för att det var under den tiden det var där jag landade i att vara pappa på nåt sätt. Att hitta ett nytt liv och en ny vardag. Jag behövde den tiden, känner jag väldigt starkt.... Att det blev en rutin som var han och jag. ...Jag behövde koppla bort det andra helt och hållet...(F3).

I två av fallen beskriver man hur det tar ännu längre tid innan man känner sig som pappa. Den ena pappan (till prematurt barn) har fått utstå väldigt mycket osäkerhet vad gäller sonens hälsa, även när denne blivit lite större. Den andra pappan upplever när amningen avslutas efter ett och ett halvt år, att det finns möjlighet även för honom som pappa att komma in.

Fick vänta på shuntoperation när han var lite större. När han fick gjort den operationen och den hade gått bra, man märkte att han började bli bättre och vi fick beskedet att han skulle flyttas mot X-stad, det var ju mot hemmet ändå. Då började det liksom att komma förhoppningar att han skulle få komma hem. Då började man ju mer känna det här pappa. I och med att hav var så dålig, man kunde ju inte göra så mycket med han i början. Flaska och sånt det

gick ju inte, det var via sond som man fick mata honom. Så det blev ju aldrig den här känslan när man har honom i famnen och så. När han kom hem sen började han ju ta flaskan, då fick man ju passa på att ha det här mysiga med honom i famnen, när de ligger och tar flaskan.... Då kände man riktigt att man hade blivit pappa. Hade svårt att ta det steget att man hade blivit pappa när det var så kritiskt (P3).

När M slutade amma, efter ett och ett halvt år. Då kände jag mig som pappa på allvar för första gången, då var det min tur att börja ta över.... När han släppte amningen då kunde jag börja mata S.... Jag kunde vara ensam hemma med S utan att han skrek, för innan när M ammade var hon aldrig hemifrån, jag var aldrig ensam med S under de första ett och ett halvt åren (P4).

Manliga förebilder

Merparten av papporna tänker på sin egen pappa som en förebild, i högre eller lägre utsträckning.

Det skulle vara sin egen pappa i så fall. Min pappa betyder ju väldigt mycket för mig.... Jag har en jättebra förebild i min pappa, han har många sidor som jag är avundsjuk på som jag vill vara. Framförallt hans lugn, och att tänka rätt – det försöker jag lära mig av (P4)./ Pappa lite grann.... Man har en bild i huvudet en liten dask i rumpan, så blir man lite ledsen och så får man gå in på sitt rum. Tio minuter senare så kommer han och kollar ” hur är det med dig? ”. Man visar ändå kärlek och omtänksamhet och hela den biten, så den känslan eller den bilden har man med sig på något sätt. Man visar att man bryr sig...men just som förebild, det måste jag säga, det är min egen pappa (F5)./Pappa var ju väldigt snäll, så jag vet inte om det var...jag tänkte att jag skulle bli likadan. Han var ju mycket för mig, och ställde upp mycket när jag växte upp, då när jag idrotta mycket.... Det var skönt (P3)./ ...sträng...det är en sån sak det kan jag ju se ifrån min pappa då att där är jag nog likadan som min pappa var mot mig – min pappa var ganska bestämd och markerade när gränsen hade passerats tydligt. Och det känner jag att den rollen har jag mot S idag faktiskt (F1). Absolut min pappa på många sätt, men inte i alla hänseenden (F4)./ Det med uppfostran och det har man väl tatt lite av mina föräldrar hur de har uppfostrat mig, men nej annars vet jag inte...(P5).

Drygt hälften av papporna beskriver också hur de i högre eller lägre utsträckning ser hur andra pappor gör med sina barn. Det kan handla om vänner i bekantskapskretsen, bröder eller om man bara ser någon pappa bemöta sitt barn på ett bra sätt.

Jag har aldrig haft som idoler. Inte så att jag kan säga att han är min förebild. Man sätter samman här inne ändå på nå sätt. "Så kanske jag skulle vara med mina barn". Ja, typ så att man kanske fiskar upp nånting gott hos den personen och nånting gott hos den, så jag kan inte säga att jag har nån specifik (P1)./ ...så kan jag ju tänka att man lägger märke till pappor som behandlar barn på ett bra sätt. ...Men sen finns det ju nån pappa som jag vet...han har en väldigt skön inställning till barn. Han tycker om barn väldigt mycket, men han visar det mycket för att vara kille. Vi killar är kanske dåliga på att visa känslor och att visa uppskattning.... En kompis från studietiden också...(F1)./ ...jag har en äldre bror som har två barn sen ganska länge. I och med att han är elva år äldre så har han nog haft ett ganska stort inflytande på mig, och sen kompisar och så...(F3).

Personlig utveckling

Papporna fick svara på frågan, om det här med att bli pappa har förändrat hur de ser på sig själva som män. Några mötte frågan med förvåning och tyckte inte att de i någon större utsträckning som män påverkats av sitt faderskap.

Nej, inte bortsett ifrån den erfarenheten jag har fått. Personligen känns det som att jag är samma P som förut, fastän en erfarenhet rikare och att man kanske har fått ställa om framförallt arbetslivet mer efter familjen (P1)./ ...jag tror att jag är samma fortfarande, men man har ju mer ansvar nu (P5)./ Jag vet inte, jag tror egentligen inte det. Klart att man ändrar sig, men det gör man ju av andra skäl också – men inte just på grund av detta (F4).

Medan några anser att faderskapet medfört att de påverkats och utvecklats som män.

Mm, jag såg mig inte som man innan. Man var jag ju, för jag var ju gift och så.... ...det var ganska kul att vara ung, jag blev ju pappa för tre år sen och då var jag 25.... Jag var ganska ung. Idag så är de flesta runt 30 när de vill skaffa barn (F1)./ Ja, det har jag gjort väldigt mycket tror jag. Att man är lugnare på ett sätt i sig själv.... ...så säger min fru att man har ändrats väldigt mycket också, blivit lugnare och tryggare och mer harmonisk.... Och sen tänker man inte på det så mycket hur man uppträder tror jag...(F2)./ Det är ju väldigt komplext hur det påverkar ens mansroll på många sätt. Jag tror att de bilderna jag hade om hur man var som pappa innan, fick jag överge...de kunde jag inte leva upp till. Det handlade om att

utplåna sig själv och bara vara den perfekta pappan rakt igenom, som alltid fanns och som klarade allt och gjorde allt. Det stora för mig har ju varit...insikten att S tycker om mig i alla fall även om jag inte är den som jag trodde att jag behövde vara (F3).

Nästan alla pappor talar om ett större ansvar som en stor förändring.

Nu blir det mycket mer att man får ta ett större ansvar för situationen som helhet, man kan inte bara sticka iväg och hitta på nånting. D måste komma i första hand. Man får avstå från vissa saker...(P2).

En av männen beskriver hur han upplever sig ha utvecklats i positiv riktning, och hur bra det är för män att bli pappa.

...jag tycker nästan bara att det är positivt. Det är rättså nyttigt för alla män, jag tror det är nyttigt att bli pappa ärligt talat (P3).

En pappa beskriver spontant något som ingen av de andra tar upp. Nämligen glädjen över att vara fertil och att kunna få barn.

Man vet att man är fertil. ...Nu har det ju gått en tid, och förändras gör man ju, men jag tycker att björkstommen är ju ändå samma.... Men det är klart att det är skönt att känna att man är duglig som man, att man har bra spermier och att man kan få barn. Det måste man ju vara tacksam över (F5).

Att återhämta sig

Hur gör man då för att orka idag, när barnet är några år gammalt? Här börjar papporna beskriva sina ”gamla” intressen. Hur man när saker och ting faller på plats i allt det nya, finner lite tid för det man tyckte var roligt och avkopplande innan man fick barn. Man beskriver väldigt olika saker – åka och träffa en kompis, idrotta/spela golf, spela med bandet, läsa, lyssna på musik, meditation, utveckling av dataprogram etc.

Läser böcker och sånt. Få vara ifred rent allmänt. Nu kan man ju känna att det finns lite utrymme för sånt. Det börjar komma lite mer, samtidigt kan man ju känna att dom bitarna...de är mindre. De är kanske inte så stora och viktiga...(F2).

En pappa som tillsammans med sin fru gick igenom en kris i samband med att de fick barn, beskriver hur han upplever allting mycket lättare nu. Det är inte svårt att orka med längre.

Det är mycket lättare idag. Jag tycker faktiskt inte att det är svårt att orka med idag. Nu har det blivit nån sorts vardag omkring allting. Det är precis som att först hade man ett liv, och så gick man igenom en fruktansvärd orkan och man hade inget liv. Långsamt och säkert så har man återerövrat ett liv som är annorlunda fast bättre på många sätt. ...av det jag sysslade med innan så är 75 procent helt borta.... Det har vi varit noggranna med hela tiden, M och jag - vi har grejer som vi gör själva. Av alla de här 75 procenten så finns 25 kvar, ...tai-chi det kände jag att det måste jag ha. Har sysslat lite med meditation när man sitter helt tyst...hållt slaviskt på de tiderna...men allt annat, jag har bara behållt det som var nödvändigt för att jag skulle må bra (F3).

Hälften av papporna beskriver precis som mannen i citatet ovan, att man inte har svårt att orka med när barnet nu är några år gammalt. Men den andra hälften tycker ibland att de skulle behöva mer tid för sig själv, och kan uppleva att tiden inte räcker och att de känner sig stressade. *Man behöver lite egen tid. Vuxentid, tillsammans men även ensam så att man kan göra saker. Det kan vara frustrerande att inte hinna med det man själv vill göra. ...utveckling av program. Då tar det sin tid, man kan inte hålla på en halvtimme - en timme bara. Det måste vara längre tid annars blir det så sönderstyckat och blir svårt att komma ihåg tankar. Det har varit jättefrustrerande (P2).*

Typ av pappa

När papporna ska beskriva hur de är som pappor idag, är det några som pekar på sig själva som bestämda och gränssättande.

Hård men rättvis. Inte sträng men man har ju vissa gränser, jag tror det är nog rätt viktigt att sätta det redan från början. Man ser ju nu på andra kompisars barn och hur de är. Jaha, de sätter inga gränser. Men nu märker man ju på dom att dom ångrar sig att de inte gjorde det redan från början (P5)./ Jag är nog ganska hård, tror jag (F1).

Medan några andra talar om att man är snäll, har svårt att säga ifrån och att man är mer överseende.

Jag har alltid sett mig som en snäll pappa, det säger min fru med – jag är nästan för snäll. Det får jag höra än idag att jag har svårt för att säga till han ordentligt. Då säger hon ”gå nu till pappa, det gör du alltid om det är nånting”. Han går ju till mig då ju. Jag ser mig själv som en väldigt snäll pappa och väldigt glad för dom (P3)./ Jag tror att jag skulle beskrivas

som en rätt bra pappa, att man hela tiden tänker efter om man gör rätt...jag vet inte...tålmodig, överseende (F2).

En pappa beskriver tydligt den balans han försöker hålla mellan att vara gränssättande men ändå förstående, och mån om att dottern får göra sina misstag. Han påpekar också vikten av att ge barn gott om tid.

Man får sätta upp gränser för vad hon får göra också.... Försöker ändå vara förstående och låta D få göra saker, få göra sina misstag och få göra om igen för att det är svårt att förstå.... För även om hon har gjort det en gång, två tre gånger så tar det tid att lära sig det hela. Hon får ta tid om man ska gå och lägga sig. Att varva ner, det går inte att snabba på för mycket. Och låta henne bestämma tiden ibland, sen måste man sätta gränser också där och få henne att förstå.... Saker och ting tar längre tid än man tror med ett barn... (P2).

En annan pappa beskriver hur han själv varit tvungen att utvecklas för att bli den pappa han är idag.

Jag tycker att jag är en bra pappa, men har upptäckt att jag inte behöver vara perfekt. Jag får lov att bli arg på S ibland och bli irriterad på honom. Och inte vilja gå hem till honom utan göra något annat. ..., men jag tycker att jag är bra på det sättet att jag ägnar mycket tid åt honom och har ägnat mycket tid åt honom. Och jag kan känna en viss stolthet över att han är så pappig, vilket jag tycker visar...att jag är på samma nivå som mamma på nåt sätt. Jag vet inte om detta är vanligt eller ovanligt, men jag tycker man ser att det är lite ovanligt och då kan jag känna en viss stolthet över detta. Den tiden jag har ägnat åt honom har inneburit detta. Det är jag väldigt glad över (F3).

En pappa beskriver hur den bild han hade av faderskapet blivit verklighet.

Min dröm var när jag blev pappa, det var att när jag kom hem att S skulle komma springande och hoppa upp i famnen på mig. Och så är det faktiskt idag. ...Det var liksom en bild jag hade av hur jag ville ha det när jag kom hem som pappa. För det ser jag som en bekräftelse för att man är en ganska bra pappa. S, när jag kommer hem så fjantar han sig, slänger sig på golvet liksom. Han blir uppstirrad av att pappa kommer och ska ha 100 procents uppmärksamhet (P4).

Viktig som pappa

Att mamma och pappa tillsammans är viktiga och kompletterar varandra beskriver hälften av papporna. Man känner sig väldigt viktig själv, och beskriver sin partner som viktig – som motpol till den manliga förebild man själv anser sig utgöra.

Det är väl klart att man är viktig, för barnet behöver väl både en mamma och en pappa. ...har själv jobbat på nåt dagis och nåt fritids. Då har man ju sett och man har ju märkt på en del som är frånskilda - att de är mycket hos sin mamma, och de är mycket hos sin pappa. Man ser ju lite då att de behöver nog ha lika mycket av båda (P5)./ Jag är den manliga förebilden som även flickor behöver förmodar jag. ...Ja, det är många gånger så att det är mamman som har vårdnaden om barnen om det blir en skilsmässa. Men jag tror absolut att flickor också behöver en manlig förebild. Att det finns saker att hämta från båda parterna (F4)./ ...M hon kan ge en viss form av kärlek och en viss form av uppmärksamhet och så. Men det finns saker som bara jag som pappa kan ge. Den rollen som jag har. Kanske det här buset som vi har som bara killar har.... S:s behov av att vara kille, att få leka med bilar... (F1).

En pappa beskriver hur det betytt mycket att han själv varit lika mycket med i omvårdnaden av pojken som mamman. Och att han blivit viktig för att han tillbringat mycket tid tillsammans med sin pojke.

Det ligger i hans sätt att relatera till mig...jag förstår ju på honom att jag är jätteviktig för honom. Han blir jätteglad när jag kommer hem...det låter han mig förstå hela tiden, att jag är viktig så att säga. Jag har funnits där hela tiden...och när han är sjuk. Det har inte bara varit mamma som har kommit in där utan vi har varit där bägge två, och om han har vaknat på natten så har jag varit där lika mycket. ...jag har valt att spendera mycket tid med honom...jag tycker illa om det här uttrycket kvalitetstid.... Jag tror mer på kvantitetstid, och nu har jag ju ett sånt jobb att jag kan lägga tid (F3).

En pappa beskriver sin upplevelse av barnets beroende till honom och till frun.

Det är alla pappor, även dåliga pappor. ...Man är gud för dom. De är väldigt beroende. Man märker det att är jag med då litar han på...tar jag med honom till en kompis som han aldrig har sett så litar han på mig att den personen är okej. ...Han är trygg som person och det tror jag var den början han har fått i livet har gjort att han är trygg. Vi har ju varit där konstant bägge två (P1).

Allra första nära kontakten

Alla pappor till de för tidigt födda barnen beskriver en stark första kontakt när man får ta ut barnet från kuvösen, när man första gången får vara nära och hålla sitt barn.

Den kontakten kände jag första gången jag fick ta ut han från kuvösen. Och ha han på bröstet, då kan man säga det var väl egentligen lyckan.... Det var den känslan jag hade då, som man skulle haft vid en normal födsel att han kommer ut och ligger på mammas bröst (P1)./ ...jag höll henne och hon fick hålla om fingret och jag fick mata första målet. Bara att vi var med hela tiden och inte bara stå bredvid och titta.... ...så lägger man upp henne här på bröstkorgen, det var jättehärligt... (P2).

En av dessa pappor beskriver hur det kändes dagarna innan han fick hålla sitt barn första gången.

Första dagarna fick man kanske...att bara se honom ligga därinne. Och sitta utanför och titta in, det var ju en konstig situation. Samtidigt så föll man in i det ganska snabbt. Att det var så...känns som man bara sitter där och skickar in positiv energi. Det gick förvånansvärt fort att komma in i det, och det var helt okej. Man såg att de hade kopplat till monitorn och man ser hur de syresätter, hans hjärtslag... (P1).

Flera av de fäder till för tidigt födda barn som jag pratade med, påpekar spontant att de upplever att de som pappor har fått komma in på ett helt annat sätt, jämfört med när ett barn föds vid fullgången tid.

Jag har många gånger tänkt att en normal födsel...kanske pappan på nåt sätt inte kommer åt på samma sätt, inte som man gör med ett för tidigt fött barn. Så från den dagen och framåt sen tror jag att kontakten är tio gånger starkare (P1)./ Det känns ju som man har en speciell kontakt just för att man har varit så nära (P2)./ Jag kan ju säga att jag har ju kanske fått...kontakt från början, i och med att han var så liten. Så det blev ju lika mycket jag som henne ju. Så det kan jag väl känna, att jag har fått vara med min som kanske lite mer från han var jätteliten tills hela vägen nu. ...Dom papporna som har fått för tidigt födda får nog den chansen. En annan jag har pratat med, han säger samma sak. Annars är det ju så himla mycket mamma den första tiden (P3).

En annan av dessa pappor berättar om hur den närheten han upplevt till pojken i början försvann när hustrun började amma. Och upplevelsen av en nära kontakt kom inte tillbaka förrän ett och ett halvt år senare, när hans hustru slutade amma.

...där kände jag en närhet, men sen kom det av sig när man kom hem. Sen ammade ju hon i ett och ett halvt år. ...sen fick jag inte kontakt med S egentligen förrän M slutade amma, då började jag känna att jag var pappa. Den första tiden, man visste ju att man var pappa, men man kände sig inte som det. Jag kunde ju inte göra nånting, så fort jag höll honom så skrek han i början och det var jättejobbigt (P4).

Ytterligare en av prematurpapporna beskriver hur hans första nära kontakt med sin dotter präglas av blandade känslor. Dels upplevde han det som jätteroligt men också jobbigt, då han kände att han var tvungen att försvara sin dotter mot mamman som vid den tidpunkten inte orkade ta till sig barnet.

...och jag var där, jag var jätteglad för D. Det var jätteroligt, jag var där och ville ta hand om henne. Samtidigt ville jag försvara henne mot M som inte ville titta på henne. ”Ja, men kom nu vi måste åka och titta på henne”, jag tyckte det var så självklart att ”du måste få se henne”(P2).

Tre av papporna till de fullgångna barnen har inte lika starka minnen av den första nära kontakten. Det man beskriver är inte lika konkret som vad papporna ovan beskriver.

Lite svårt komma ihåg specifika ögonblick...det är jättesvårt att svara på det nu. Vet inte om jag har något exakt ögonblick, det tror jag inte att jag har. I och med att hon är tre nu och sjunger och grejar, det är det man har nu (F5)./ Hon skrattade när man tittade i ansiktet, hon skrattade var det ju. Lite grann också det här med gripreflexen, när hon griper om fingret på mig. Men det var ju inte medvetet (F4).

De andra två papporna till fullgångna barn beskriver mer av den allra första tiden och den kontakt man kände med sitt barn. En av dem, vars barn föddes tre veckor över tiden och därför låg under övervakning i början, beskriver sin upplevelse av en allra första nära kontakt. *S gick tre veckor över tiden.... Första kontakten som man verkligen kände det var ju på bb när man fick hålla honom första gången. I och med att han var överburen så hamnade han på neonatalavdelningen. Han behövde lite syresättning och så. Vi fick ju inte hålla i honom första tiden, han låg ju där första fem timmarna så först därefter fick vi hålla honom. Det minns*

jag ju de, ett sånt minne man aldrig glömmer. ...och på kvällarna när han låg på bröstet och sov då...då fick jag min närhet (F1).

Den andra beskriver hur han pga hustruns problem med amningen upplevde sig komma närmre sitt barn, än vad kanske andra pappor gör.

/ ...jag minns rätt starkt när han låg och sov på mig och man gick runt tills han somnade. Jag var ju kanske närmre än andra pappor. Jag fick gå in och stötta ganska mycket efter som det var så jobbigt för M. Och M säger ju nu i efter hand att hon inte kom så nära S i början som hon skulle önska. Att jag kanske var närmare honom. ...de här mysiga stunderna, det blev ju mycket jag då (F3).

De två fäder som beskrivit hur hustrun/sambon hamnat i kris, berättar om glädjen de känt över den nära kontakten de fått med sitt barn. Men samtidigt talar de om smärtan över att deras partner haft det jobbigt. Kvinnan i första citatet blev förlöst med akut kejsarsnitt, och kvinnan i andra citatet fick stora problem med amningen.

...tror att det påverkat min och D:s relation att hon var för tidigt född, att jag var där först och var med henne. M bodde på sjukhuset då i början, då var hon sjukskriven i två eller tre veckor efteråt för att hon inte mådde bra. Hon var väldigt yr och dålig, jag var ju där väldigt mycket och matade D. ...Så vi har nog fått en bra kontakt och det har vi fortfarande. Hon är ju väldigt pappig fortfarande. ... (idag) när vi båda är hemma kan det vara att hon kommer mer till mig. Det är lite olika beroende på situationen, men hon är ändå mer pappig.

...jag tyckte det var jätte...det var positivt ur min synvinkel och kontakten med D att få det. Jag tyckte det var jättebra. Samtidigt är det ju så tråkigt att M har mått så dåligt under tiden. Ur min och D:s relation så att säga, tyckte jag det kändes som att jag fått vara med om mer än vid en vanlig födsel. Jag tror inte man hade kommit så nära (P2).

...(att man delat på nattningsrutiner) har gjort den fördelen, att han går fritt mellan oss båda. Och det är snarare att det blivit mer pappigt än mammigt, och det tror jag beror på att jag var hemma sist med honom. Jag var den som tog hand om honom sist. Men han är väldigt pappig och periodvis har det varit ett problem, M har upplevt det som att få icke godkänt. Ett nedvärderande av henne att "jag klarar inte av amningen, han vill inte vara nära mig". Nu är det väl bättre men periodvis har det väl varit att han väldigt mycket har tytt sig till mig. Det har väl varit roligt på ett sätt men jobbigt på ett annat, dels för att jag märkte att det var

smärtsamt för M. Men också att man känner sig trängd på nåt sätt att han är på samma kvadratmeter som mig hela tiden (F3).

DISKUSSION

I diskussionen nedan kommer författaren först att beröra metodernas tillgångar och brister, samt något om resultatets generaliserbarhet. Sedan kommer resultatet av undersökningen som genomförts att presenteras på ett mer kortfattat och överskådligt sätt, samt kopplas till teori och tidigare forskning.

Då studien är kvalitativ och undersökningsgruppen varit relativt liten, har målsättningen med undersökningen i första hand varit att ”upptäcka företeelser, egenskaper eller innebörder” (Svensson och Starrin, 1996, s.55). Intresset för hur man som pappa har upplevt och upplever anknytningen till sitt barn har varit prioriterat, framför att kunna bestämma omfattningen av hur fäder i allmänhet upplever detta. I denna studie har den kvalitativa metoden och undersökningsgruppens storlek setts som en tillgång. Detta p.g.a. att målsättningen i första hand varit att försöka förstå innebörden i dessa fäders upplevelser och i andra hand att urskilja tendenser och bestämma omfattning.

Metoderna för att nå urvalsgrupperna har några brister som bör nämnas. Vad gäller gruppen *pappor till fullgångna barn* så fick två av dessa en inbjudan att delta i undersökningen via BVC. Risken med detta urvalsförfarande är att de fäder som har problem i kontakten med sitt barn, förmodligen inte spontant väljer att delta. De tre resterande papporna i denna grupp har tillfrågats genom bekanta till författaren. Här är sannolikheten större för representativt urval, eftersom papporna inte anmält sig spontant och förmodligen tycker att det är svårare att avvisa inbjudan. Vad gäller gruppen med *fäder till för tidigt födda barn* så har alla tillfrågats personligen, vilket liksom ovan ses som en fördel då man har svårare att avvisa inbjudan. En brist här kan vara att den kontaktperson som frågat papporna om de vill delta, ställt frågan till de hon trodde skulle kunna tänka sig att ställa upp. Detta kan innebära likhetstecken med god kontakt med det egna barnet.

Resultatet i denna studie kan inte generaliseras till alla pappor med fullgångna respektive för tidigt födda barn. Anledningen till detta är studiens kvalitativa natur, undersökningsgruppens storlek samt att vissa brister i urvalsförfarandet kan sägas föreligga. De resultat som fram-

kommit av studien visar dock på tydliga mönster, vilket gör att man kan se detta som en grund att bygga vidare på.

Barnets ankomst och det nya livet med barn

Cullberg (1992) beskriver hur utvecklingskrisen räknas till det normala livet, och att den ibland utlöses av en övergång från ett stadium i livet till ett annat. Han nämner att få barn som ett exempel. Vad gäller hur papporna i undersökningen har upplevt denna övergång i livet, så har reaktionerna varit olika. I ett tidigt skede, nämligen när papporna fått reda på att de väntade barn blev de flesta odelat glada över beskedet. Ett par pappor beskriver dock väldigt blandade känslor. Man har till en början känt sig chockad och övervägt abort, upplevt skräckblandad glädje och att en del av ens liv kanske var över.

Likaså är reaktionerna olika vad gäller när man upplevde sitt barn som verkligt. Hälften av papporna beskriver hur barnet blir verkligt redan under graviditeten, medan resten av dem talar om att man behöver se och hålla barnet för att förstå. Dessa sistnämnda pappor berättar att de som män aldrig kan uppleva barnet på samma sätt som kvinnan. Detta, menar de, beror på den stora fysiska förändring graviditeten innebär för henne samt att kvinnan, som en man uttrycker det, ”hela tiden tänker mycket mer nära”. Det första papporna talar om här är den biologiska aspekten av att vänta och föda barn. Holm (1993) beskriver just att ”mödrandet” handlar om denna biologiska aspekt av att bli mamma: att bära, föda och amma barnet. Vilket är en fysisk omöjlighet för pappan. Innebörden i att kvinnan ”hela tiden tänker mycket mer nära” kanske är densamma i det fenomen som Berg-Brodén (1989) pekar på. Nämligen att det hos kvinnan under graviditeten känslomässigt sker en omstrukturering på en djupt personlig nivå. Graviditeten är den process där Berg-Brodén menar att det första känslomässiga bandet mellan mamma och barn grundläggs.

Flera av papporna menar att föräldragruppen var ett bra sätt att förbereda sig inför förlossningen. Man kände sig väl förberedd tack vare detta. En pappa till ett fullgånget barn beskriver dock att föräldragruppen var så inriktad på förlossningen, att han nästan kände sig ”sur” i efterhand för att man inte hade berört det som var viktigt. Cullberg (1992) menar att tillkomsten av ett barn utgör en psykisk påfrestning. Han pekar också på det faktum att många blivande föräldrar inte verkar vara medvetna om att detta kan innebära mycket okänt, och att många problem dyker upp som man från början inte vet hur man ska hantera. Denne man som

känner sig ”sur” på föräldragruppen avser just detta; han tycker inte att han och hans hustru fått veta någonting om allt det okända som kommer efter förlossningen. Kvinnan i detta par fick stora problem med amningen, kanske just p.g.a. en anledning som Cullberg beskriver. Han menar att nyblivna föräldrar behöver ett gott stöd i att hantera problem och förstå sig själva bättre under denna period, annars kan psykiska problem förstärkas - vilket också här blev fallet.

Förlossningen har för alla papporna varit en omvälvande upplevelse. Skillnaden mellan att föda vid fullgången tid eller att föda mycket för tidigt är stor. Stjernqvist (1999) skriver att bli förälder till ett mycket för tidigt fött barn betraktas som en traumatisk kris. Hon påpekar dessutom att de flesta föräldrar klarar att hantera krisen trots de stora påfrestningar det innebär. Vad gäller de trauman dessa fem fäder utsatts för så har intensiteten och utsträckningen i dessa varierat. Merparten av dem har klarat hantera krisen precis som Stjernqvist beskriver. Vissa har återhämtat sig snabbt, medan det för andra tagit längre tid. En pappa har p.g.a. ett väldigt utdraget trauma behövt ett större stöd utifrån och krisen har varat betydligt längre. En av de aspekter som Cullberg (1992) menar utmärker den psykologiska krissituationen är, vilken inre privat betydelse det inträffade har för personen ifråga. För dessa fäder har innebörden i det trauma de varit med om haft olika betydelse.

Bland papporna till de fullgångna barnen är det ett par av dessa som beskrivit hur barnets tillstånd efter förlossningen varit instabilt. Den ena berättar att han först blev chockad av det som hände, men att han hämtade sig snabbt p.g.a. att dotterns tillstånd stabiliserades fort. De andra papporna anger ingenting avvikande runt förlossningen.

Ytterligare något som skiljer sig åt mellan dessa båda grupper är hur barnet fått mat den första tiden. Alla pappor till mycket för tidigt födda barn har kunnat ge sitt barn mat via sond. Det brukar vara skillnad på vad en mamma och en pappa kan göra med sitt barn under spädbarnsperioden, eftersom mamman brukar amma. När Holm (1993) beskriver mödrandet handlar det (vilket även nämnts ovan) om att kvinnan bär, föder och ammar barnet. Här föreligger således en speciell situation för papporna till de prematura barnen. De beskriver själva också hur de ”kommer in” på ett helt annat sätt i början. Man upplever det som en fördel och tycker att man får en nära kontakt med sitt barn redan tidigt, för att man kan göra allt som mamman gör. En av papporna till ett för tidigt fött barn beskriver dock att hustrun ganska fort

började amma och sedan fortsatte med detta i över ett år. Den första kontakt han upplevt sig ha med barnet gick då förlorad.

Vad gäller familjerna med fullgångna barn så har barnet i samtliga fall ammats. Amningen har fungerat i alla fall utom ett. Barnen har då ammats under en lång period innan man börjat med t.ex. välling. Merparten av dessa fäder har ett helt annat perspektiv. De beskriver hur de upplevt amningen som naturlig och hur de själva fick en annan roll, man tog hand om ”mark-tjänsten”.

Den pappa som lever i relationen där amningen inte fungerade, berättar hur detta utlöste en kris först hos hans hustru och senare även hos honom. Kanske beror en del av detta på något som Berg-Brodén (1989) pekar på. Hon menar att vårt samhälle idag saknar de traditioner och ritualer, som skulle kunna stödja blivande föräldrar att klara av de grundläggande förändringar som sker under barnafödandeperioden. Cullberg (1999) beskriver att en oväntad svår påfrestning som är av den graden att exempelvis individens fysiska existens eller sociala identitet hotas, kan utlösa en traumatisk kris. Här upplevde mannen och kvinnan i det närmaste att det var fråga om liv eller död för deras pojke, då de inte kunde ge honom mat. Samtidigt verkar hustrun uppleva sin nya identitet som mamma som hotad. Cullberg (idib) nämner som exempel på traumatisk kris just misslyckande i samband med graviditet och barnafödande. Paret hamnar här i en oväntad situation som de inte har någon kunskap eller erfarenhet om hur de ska kunna hantera. Mannen upplever att han behövs mer än i ”vanliga fall” och hur han därmed får en tidig och nära kontakt med sitt barn.

Alla papporna till prematura barn beskriver också en till vissa delar positiv upplevelse av att tillbringa någon/några månader på sjukhus med sitt barn. De beskriver att det stöd som personalen kunnat ge i form av att visa hur man tar hand om ett nyfött barn, innebär en stor trygghet när man hem. Holm (1993) beskriver modrandet som innebär just detta; omhändertagande och vård av det egna barnet. Hon betonar att detta är något både mamman och pappan kan göra, men påpekar också att det för det mesta är kvinnor som modrar. Detta förklarar hon med hormoner, instinkter och medfödda anlag. Men utöver detta pekar hon på att kvinnor i högre utsträckning än män lär sig detta redan som små flickor. En reflektion är här då att männen under sjukhusvistelsen får just en chans i att träna sig i att ta hand om sitt barn.

Vad gäller parrelationens utveckling är det flera pappor, både till fullgångna barn och till prematura barn som beskriver att det man gått igenom fört en närmare partnern. Här kan man dra en parallell till Cullbergs (1992) antagande. Han menar att både den normala utvecklingskrisen och den traumatiska krisen, är viktiga förutsättningar för att individen ska kunna mogna och utvecklas. Den oro och de ensamhetskänslor som finns under en kris, menar Cullberg är lika nödvändiga för individens utveckling som känslor av glädje och samhörighet.

Hagström (1999) skriver i sin avhandling att männen hon intervjuat anser att ju större barnet blir, desto större blir förändringen för en själv. Man upplever att man kan ta hand om barnet mer då. Detta är något som skiljer sig åt mellan de två undersökningsgrupperna i denna studie. Papporna till för tidigt födda barn beskriver hur de upplever sig vara delaktiga redan när barnet är nyfött. Medan de flesta av papporna till fullgångna barn säger att den första perioden i barnets liv bygger på en tät kontakt med mamman. Själva kommer de in mer aktivt senare.

De flesta av männen i denna undersökning har känt av de krav på anpassning, förändring och omorganisering av vardagslivet som Hagström (ibid) beskriver att den nya livssituationen som förälder innebär. Nästan alla nämner ett större ansvar som en följd av att man blivit förälder, varav några beskriver detta som jobbigt. En pappa talar utöver detta om hur besvärligt det kan vara att komma iväg på morgonen, nu när man har fler än sig själv att ta hänsyn till. En annan pappa beskriver hur kämpigt det kan vara när sonen är sjuk och man inte får sova så mycket. Vad gäller papporna till de för tidigt födda barnen, berättar ett par av dessa att deras barn fortfarande har lite problem där orsaken kan vara att de är för tidigt födda. Exempel är problem med magen samt ett barn som har en shunt inopererad. För dessa pappor kan anpassningen sägas ha blivit större.

Hagström (1999) pekar på det faktum att fäder som tar ut föräldraledighet ofta gör detta i slutet av första året. Detta stämmer väl överens med papporna i denna studie. Drygt hälften har tagit ut en längre sammanhängande pappaledighet på mellan två-åtta månader, vilken har varit förlagd till slutet av första året. Av de pappor i denna studie som inte haft pappaledigt under en längre period, har ett par stycken istället tagit ut längre semester. Detta har gjort att man ändå haft en period ledig tillsammans med sitt barn. Det fåtal som inte varit pappalediga i någon nämnvärd utsträckning beskriver arbetssituationen som anledning till detta. En parallell kanske här kan dras till Hagström. Hon menar att synen på mäns och kvinnors förvärvsarbete i en given historisk, social och kulturell miljö påverkar hur moderskapet och faderskapet or-

ganiseras. Madsen m.fl. (2002) beskriver hur det till allra största delen ännu är mammorna som tar ut föräldraledigheten. Kanske är det i dagens samhälle och vår kultur fortfarande mindre legitimt för en man att sätta faderskapet och pappaledigheten framför arbetet.

En av papporna i denna studie har berättat om hur han under sin pappaledighet var arbetslös. Detta upplevde han till en början som en stor påfrestning då arbetet är väldigt viktigt för honom. Men efter en tid fann han sig tillrätta på något sätt – han berättade hur det viktigaste då blev att han faktiskt var pappa. Detta stämmer överens med något som Plantin (2001) beskriver när han pekar på att faderskapet medför en djup, inre trygghet för männen. Faderskapet är något som varar och som sägs utgöra en bas för identitetsutvecklingen, till skillnad från mycket annat i samhället som förändras snabbt.

Faderskapet och den personliga utvecklingen

När papporna i denna undersökning ska beskriva när de först ”landade” som pappa är det några olika faktorer som verkar spela in. Dels verkar det till viss del handla om det som Cullberg (1992) benämner den utlösande situationen. Att föda för tidigt verkar ha betydelse för när man upplever att man landar i faderskapet. De pappor till för tidigt födda barn där inte ytterligare faktorer inverkar, beskriver att det gick fort att komma in i faderskapet. En tanke är här att detta kanske handlar om den start man fått, med hjälp och träning i att ta hand om det egna barnet. En annan faktor som kan vara av betydelse är det som Cullberg kallar för individens aktuella livsperiod. Innebörden i detta är att vi alla står i en ständig utvecklings- och förändringsprocess. Därför upplever vi också påfrestningar och förändringar olika beroende på var i livet vi befinner oss. Några av de yngre papporna beskriver nämligen hur det tagit längre tid att växa in i faderskapet. Ett par av de äldre papporna tycker tvärtom att faderskapet känns självklart och vant redan från början. Ytterligare en faktor verkar vara krisens längd och intensitet. Två av papporna var med om kriser som varade länge och upplevdes som fruktansvärda. Inte förrän krisen började avta kände de att de kunde uppleva sitt faderskap fullt ut. Detta stämmer väl överens med Cullbergs (ibid) beskrivning av krisens olika faser. Han menar att man under krisens akuta skede är helt upptagen av det som varit och inte förmår se framåt.

När Madsen m.fl. (2002) beskriver olika psykologiska teorier om faderskapet är en av dessa rollteorin. I den moderna rollteoretiska forskningen menar man att den roll som pappan

utvecklar, är ett resultat av hans individuella konstruktion av en egen modell. Denna modell anses härstamma från många källor, t ex pappan, mamman och andra vuxna. Resonemanget stämmer väl in på papporna i denna studie. Merparten av dem tänker på den egna pappan som en förebild, i högre eller lägre utsträckning. Men drygt hälften av dem betonar också att de till viss del ser på hur andra pappor gör med sina barn och försöker använda sig av det man tycker är bra.

I identitetsteorierna tar man enligt Madsen m.fl. (ibid) stor hänsyn till vilken uppfattning mannen har av sig själv som far i samspel med den konkreta omvärlden. Några av männen i denna studie har uppfattningen om sig själva att de inte förändrats som män, utan att de är samma som innan. Tvärt emot detta talar flera andra pappor om hur faderskapet påverkat dem och hur de utvecklats som män. Dessa fäders berättelse stämmer överens med teorin som menar att den identitet man har när man först blir pappa, förändras p.g.a. den nya livssituationen. En bearbetning av identitetskonflikter blir då oundviklig. En pappa berättar att han inte såg sig själv som man innan han blev pappa. Ytterligare en beskriver hur han hamnat i en komplicerad identitetskonflikt, eftersom han från början haft en bild av sig själv som den perfekta pappan och blivit tvungen att ompröva denna.

Hagström (1999) pekar på den stora omställning som det nya föräldraskapet kan upplevas som. Man har tidigare upplevt sig själv som en självständig individ och har förfogat på ett annat sätt över åtminstone sin fritid. Männen i denna studie har när intervjuerna genomförs hunnit vara pappor några år. Nu upplever nästan alla att det åter finns utrymme för lite egen tid, lite fritid. Detta utrymme beskrivs nu som mindre än tidigare och upplevelsen av hur viktigt det är varierar.

När papporna beskriver sig själva som fäder, verkar att sätta gränser för sitt barn vara en viktig del för många. Något annat som hälften av papporna beskriver som viktigt, är den manliga förebild man anser sig utgöra för sitt barn - som motpol till den kvinnliga. Det papporna här talar om verkar vara samma som sak Erikson (refererad i Madsen m.fl. 2001) beskriver i sin utvecklingsteori. Han påpekar hur upplevelsen av generationernas sammanhang blir viktigt, samt att man som förälder känner en önskan och ett behov av att lära den nya generationen något. Dessutom verkar den norm som enligt Hagström (1999) varit den rådande i 1990-talets Sverige omfatta även dessa fäder; nämligen att pappor framstår som annorlunda än mammor och att man inte ska gå in i föräldraskapet som mamman gör.

Berg-Brodén refererar till en studie där det redovisats att en tredjedel av barnen hade sin primära anknytning till fadern. Resultaten i denna studie kan inte anses generaliserbara i den meningen, däremot kan den egna upplevelsen vara intressant. En av papporna upplever att hans pojke ofta är väldigt pappig. När han försökt jämföra med andra föräldrar i sin omgivning, verkar barnen ofta mer mammiga än pappiga. Han beskriver sin stolthet inför detta och menar att det beror på att han ägnat mycket tid åt sin son. Madsen m.fl. (2002) skriver att det finns ett samband mellan anknytningen pappa-barn och den tid som pappan tillbringar tillsammans med sitt barn, i kombination med hans inställning till barnet och papparollen. Denna pappa som beskriver att han ägnar mycket tid åt sin son, är också en pappa som varit tvungen att ompröva sin papproll då den från början innehöll orimliga krav.

Pappornas beskrivning av den första kontakten med sitt barn är olika. Här finns en viktig skillnad mellan de båda grupperna som bör belysas. Alla papporna till mycket för tidigt födda barn menar att den första nära kontakten var, när man fick ta ut sitt barn ur kuvösen. Minnet är för dessa fäder väldigt starkt och tydligt, att döma av deras berättelse. Skillnaden mellan fäder till prematura barn och till fäder till fullgångna barn är således att barnet inte hos de förstnämnda läggs hos mamman, för att sedan amma. Holms (1993) beskrivning av mödrandet – att kvinnan bär, föder och ammar sitt barn – stämmer plötsligt inte. Pappan får en möjlighet att vara lika delaktig som mamman efter det att barnet är fött. Papporna beskriver också spontant upplevelsen av att ha kunnat komma nära sitt barn på ett helt annat sätt, än om barnet föds vid fullgången tid. Resultaten ifrån denna studie verkar ge ett visst stöd för det Madsen m.fl. (2001) funnit i sin forskning. Nämligen att de papporna är många som har stor potential för att kunna knyta an till sitt spädbarn. Papporna till för tidigt födda barn i denna undersökning verkar även ha det som Madsen m.fl. kallar en relationsorienterad syn på faderskapet. Innebörden i detta är att de har förmåga att utveckla inlevelse i sina barn, vilken anpassas till barnets ålder. De har kapacitet att erbjuda sitt barn den typen av samvaro som barnet behöver för att bli tryggt. Viktigt att nämna är att dessa egenskaper är något som alla pappor i undersökningen verkar besitta, men då pappor till för tidigt födda barn får en annan möjlighet att ta hand om sitt spädbarn blir detta mycket mera synbart här.

Några av papporna till de fullgångna barnen har svårare att komma ihåg en specifik första nära kontakt. En pappa till en pojke som föddes tre veckor över tiden beskriver dock en liknande första nära kontakt som prematurpapporna. Han beskriver hur pojken var tvungen att

syresättas flera timmar innan de fick hålla honom och hur han aldrig kommer att glömma känslan av att vara nära sitt barn första gången.

Avslutande kommentarer

Resultatet i denna studie är, som tidigare nämnts, inte generaliserbart till alla pappor till prematurer och alla pappor till fullgångna barn. Däremot så har tydliga mönster framkommit som pekar på olika saker vilka verkar viktiga för anknytningen mellan pappa och barn. Att ta med fäder från båda grupperna har gjort att författaren haft möjlighet till jämförelser där detta verkat intressant. Dessutom har specifika fenomen kunnat belysas, t.ex. vad som händer med anknytningen när en pappa kommer in tidigt. Detta hade inte varit möjligt med bara deltagare från en grupp. Forskning som hade varit intressant att fortsätta med, hade varit att med hjälp av de mönster som här framkommit göra en kvantitativ undersökning. Med hjälp av en kvantitativ studie skulle man kunna avgöra huruvida de mönster och tendenser som här framkommit är generaliserbara till de båda grupperna i allmänhet.

LITTERATUR

Aldwin, C.M. (1994). *Stress, Coping and Development – An Integrative Perspective*. New York: The Guilford Press.

Berg-Brodén, M. (1989). *Mor och barn i ingenmansland*. Stockholm: Liber.

Breakwell, G.M. (1995). Interviewing. I G.M. Breakwell, S. Hammond och C. Fife-Schaw, (red.), *Research methods in psychology*. (s.230-242). London: Sage Publications.

Cullberg, J. (1992). *Kris och utveckling*. Finland: WSOY.

Hagström, C. (1999). *Man blir pappa*. Lund: Nordic Academic Press.

Holm, U.M. (1993). *Modrande och praxis*. Göteborg: Daidalos.

Hwang, P. (2000). Småbarnspappor i familjen. I P.Hwang, (red.), *Faderskap i tid och rum*. (s.13-41). Stockholm: Natur och Kultur.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Madsen, S. A., Lind, D. och Munck, H. (2002). *Faedres tilknytning til spaedborn*. Köpenhamn: Hans Reitzels Forlag.

Millward, L.J. (1995). Focus groups. I G.M. Breakwell, S. Hammond och C. Fife-Schaw, (red.), *Research methods in psychology*. (s.274-292). London: Sage Publications.

Plantin, L. (2001). *Mäns föräldraskap. Om mäns upplevelser och erfarenheter av faderskapet*. Göteborgs universitet: Institutionen för socialt arbete.

Scheff, T.J. och Starrin, B. (1996). Om delar, helheter och socio-morfologisk metod. I P-G. Svensson och B. Starrin, (red.), *Kvalitativa studier i teori och praktik*. (s.144-168). Lund: Studentlitteratur.

Starrin, B. (1994). Om distinktionen kvalitativ-quantitativ i social forskning. I B. Starrin och P-G. Svensson, (red.), *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. (s.11-39). Lund: Studentlitteratur.

Starrin, B och Renck, B. (1996). Den kvalitativa intervjun. I P-G. Svensson och B. Starrin, (red.), *Kvalitativa studier i teori och praktik*. (s.52-78). Lund: Studentlitteratur.

Stjernqvist, K. (1999). *Född för tidigt. Hur går det sedan?* Stockholm: Natur och Kultur.

BILAGA 1

Hej.

Jag läser psykologprogrammet vid Lunds Universitet och håller på att skriva min examensuppsats, som handlar om pappors upplevelser av kontakten med sitt barn. Jag söker dig vars första barn är mellan 2-5 år gammalt. Det gör inget om yngre syskon finns. Är du intresserad av att delta i en intervju?

Intervjun kommer att handla om hur du upplevt kontakten med ditt barn; allt ifrån tankar/känslor under graviditeten och förlossningen till så gammalt som barnet är nu.

Intervjuundersökningen kommer att äga rum i början av juni. Har du inte möjlighet då hittar vi en annan tid.

*Helena Larsson 046-xxxxxx
helena.larsson.xxx@student.lu.se*

BILAGA 2

INTERVJUGUIDE

Nuvarande livssituation:

- Civilstånd
- Ålder
- Antal barn (ålder)
- Sysselsättning

Graviditet och förlossning:

- Hur upplevde du beskedet om graviditeten?
- När blev barnet verkligt för dig första gången under graviditeten?
- Tankar/känslor under graviditeten?
- Hur förberedde du/ni er på barnet som skulle komma ?
- Hur upplevde du förlossningen?

Det nya livet med barn:

- Vill du beskriva hur du upplevde perioden med sondmatningen/amningen?
- När upplever du att ni ”landade” som familj efter den stora förändringen?
- Var din och din partners relation densamma innan barnet föddes som efter? Om inte, vari bestod förändringen?
- I kontakten med ditt barn, vad upplever du som roligt?
- I kontakten med ditt barn, vad upplever du som jobbigt?
- Var du pappaledig? Om ja, hur länge?
- (Vad har du för tankar inför framtiden?)

Faderskapet och den egna utvecklingen:

- När upplever du att du ”landade” i den nya rollen som pappa?
- Manliga förebilder?
- Att bli pappa, har det förändrat hur du ser på dig själv som man?
- Vad gör du för att orka idag?
- Hur skulle du beskriva dig själv som pappa idag?
- Är du viktig som pappa? Vad ligger det i så fall i?

När var första gången du upplevde en stark kontakt med ditt barn?